

DRAAIBOEK VOOR HET OPSTELLEN VAN EEN VERSNELLINGSAGENDA 'DELEN, HERGEBRUIK EN REPARATIE

BETERE PRODUCTBENUTTING OP LOKAAL NIVEAU

Inleiding en doel

Gedurende de 20^e eeuw is de groeiende wereldbevolking steeds meer grondstoffen gaan gebruiken. Onze economie gebruikt nu zoveel grondstoffen dat we anderhalve aardbol nodig hebben om in onze behoefte te voorzien. Maar door onze economische systemen anders in te richten en grondstoffenstromen circulair op te zetten, kunnen we veel meer halen uit dezelfde grondstoffen. Een mondiaal probleem waarin gemeentes een belangrijke rol kunnen spelen!

Er liggen bij gemeenten, burgers en bedrijven op lokaal niveau veel kansen en mogelijkheden om producten beter te benutten, restafval te verminderen en zo het gebruik van grondstoffen terug te dringen. Hiervoor moet delen, hergebruik en reparatie van producten worden bevorderd. Een lokale aanpak is essentieel, aangezien burgers en bedrijven voor het vaker of langer gebruiken van producten bij voorkeur lokaal (in de gemeente of zelfs in de wijk) acteren.

Natuur & Milieu helpt uw gemeente daar graag bij. Natuur & Milieu heeft een draaiboek opgesteld voor het realiseren van een versnellingsagenda voor delen, hergebruik en reparatie in de gemeente. Dit draaiboek beschrijft de aanpak inclusief alle benodigde instrumenten om te komen tot een versnellingsagenda die productbenutting op lokaal niveau zal vergroten. De maatregelen in de versnellingsagenda zijn goed in te passen in gemeentelijk beleid. In een tweetal pilots is de aanpak getest en geoptimaliseerd. De ervaringen worden in dit document beschreven. De versnellingsagenda kan rekenen op draagvlak bij lokale actoren, omdat ze betrokken worden bij het bedenken en uitwerken van de maatregelen.

In dit document worden de stappen en onderdelen binnen de vier fases van het traject beschreven. Allereerst wordt een lokale coalitie gebouwd, bestaande uit de projectgroep en lokale organisaties en actoren. Tevens wordt een eerste inventarisatie van kansen en verbeterpunten gedaan (fase 1). In fase 2 worden materiaal-/afvalstromen onderzocht. De resultaten van deze fase worden meegenomen in een co-creatiesessie waarin maatregelen worden geformuleerd en verder uitgewerkt (fase 3). Tot slot wordt deze maatregelen in een versnellingsagenda opgenomen die onderdeel wordt van de bestaande gemeentelijke planvorming. Dit kan in een afvalplan, een grondstoffenplan of een plan over circulaire economie, afhankelijk van de bestaande plannen in de gemeente (fase 4).

Fase 1: Bouwen van lokale coalitie

1.1. Oprichten projectteam

De eerste stap is het oprichten van een gemeentelijk projectteam dat het traject gaat trekken en vormgeven. Bepaal in overleg welke ambtenaren relevant zijn voor het project: bijvoorbeeld zij die verantwoordelijk zijn voor afval, duurzaamheid, circulaire economie, hergebruik, sociale werkgelegenheid en/of communicatie. Daarnaast is het waardevol om vertegenwoordigers van het plaatselijke afvalbedrijf te betrekken bij het project. Het lokale milieucentrum kan een nuttige aanvulling zijn, indien er een taak voor hen is in de uitvoering. Het gaat erom een groep te hebben die kan zorgen dat de ideeën die ontstaan, opgepakt (kunnen) worden.

1.2. Startoverleg projectteam

De eerste bijeenkomst vindt plaats met het volledige projectteam. Het overleg is erop gericht om het projectteam mee te nemen in het traject. Wat houdt het in, welke activiteiten zullen plaatsvinden en wat wordt van eenieder verwacht? Doel is dat alle leden een goed beeld hebben van het traject en weten wat de bedoeling is. De bijeenkomst duurt anderhalf à twee uur.

Daarnaast worden de voornaamste lokale actoren, die zeker betrokken moeten worden bij het traject, geïdentificeerd. Daarbij kan het gaan om bedrijven, organisaties, gemeentelijke afdelingen, wijkvertegenwoordigers, buurthuizen,

sociale ondernemers zoals Repair Cafés, sociale werkprojecten, weggeefwinkels, voedselbanken, etc. Stel ter voorbereiding van de vergadering een lijst op met mogelijke lokale spelers, door navraag te doen en met behulp van Google.

De agenda voor het startoverleg is als volgt:

1. Opening en voorstelronde

2. Presentatie: programma pilot (bijlage 1)

Wat houdt het traject in? Doel is om de leden van het projectteam op de hoogte te brengen van de aanpak en het programma.

3. Bepalen scope en focus van project (regio/wijken, specifieke stromen)

Op welk(e) de(e)l(en) van de stad wordt gefocust, welke stromen worden uitgelicht? In eerdere pilots is gekozen voor een stadsbrede aanpak; ook is gekozen om geen materiaalstromen uit te sloten. Bepaal alvast in welke wijken de enquête wordt afgenomen (zie ook paragraaf 2.2).

4. Identificeren lokale actoren

Wie moeten zeker betrokken worden bij het traject? Maak hierbij gebruik van de lijst met mogelijke lokale organisaties en laat deze aanvullen door leden van het projectteam.

5. Kick-offbijeenkomst

Geef een korte beschrijving van de kick-offbijeenkomst, het doel en de inhoud (zie ook 1.3). Plan een datum voor de bijeenkomst. De kick-offbijeenkomst kan worden gepland op een (na)middag of in een avond. Beide tijdstippen hebben voor- en nadelen. In de middag zullen sommige genodigden nog aan het werk zijn, terwijl een avond beslag legt op de vrije tijd en/of het familielevens. Of kies voor een middenweg: de bijeenkomst wordt dan in de late middag en/of vroege avond gepland, met avondeten en eventueel een borrel na afloop. Uit ervaring is gebleken dat beide tijdstippen succesvol zijn. Belangrijk is vooral dat er ook ruimte is voor informeel contact.

6. Verdere tijdsplanning (bijlage 1)

Neem de tijdsplanning van het project door. Het is aan te raden om alle bijeenkomsten vast in de agenda's te zetten.

7. Rondvraag en sluiting

1.3. Kick-offbijeenkomst

De tweede bijeenkomst vindt plaats met het projectteam en de lokale actoren die tijdens de startbijeenkomst zijn geïdentificeerd. Tijdens deze bijeenkomst wordt gekeken wat de succesfactoren zijn van de reeds aanwezige initiatieven in de gemeente, en waar nog kansen en mogelijkheden liggen. Ook wordt er in deze bijeenkomst een lokaal netwerk opgebouwd tussen de aanwezige lokale actoren. Dit creëert draagvlak bij de lokale actoren.

Regel ter voorbereiding een aantal zaken:

- Identificeer lokale actoren (voor zover dat nog niet in de startbijeenkomst is gedaan) en stuur ruim van tevoren een uitnodiging naar lokale organisaties/initiatieven (bijlage 2). Bel vervolgens deelnemers die nog niet hebben gereageerd, na.
- Reserveer een ruimte voor de bijeenkomst. Dit kan bij de gemeente zijn, maar in een wijkcentrum is ook een mogelijkheid. Onze ervaring is dat een informele locatie met voldoende ruimte (voor napraten/borrelen) goed werkt. Ook is het fijn om uit elkaar te kunnen gaan in groepen; daarvoor kunnen aangrenzende ruimten of een kantine benut worden.
- Regel catering/drankjes en eventueel een avondmaaltijd.

- Tijdens de bijeenkomst zijn een beamer en scherm/muur nodig en een laptop. Daarnaast een flipover, post-its in verschillende kleuren en stiften. Hang voor de bijeenkomst drie flipovervellen op en titel ze als volgt: 'hergebruik', 'reparatie' en 'delen & lenen'.
- Er is een moderator nodig, met name voor de brainstorm/discussie die onderdeel is van de bijeenkomst (agendapunt 6 hieronder). Vind van tevoren iemand die bereid is deze rol op zich te nemen.

De agenda voor de kick-offbijeenkomst is als volgt:

1. Welkom (5 minuten)

Heet de aanwezigen welkom, licht kort toe wat het doel van het traject is en wat er tijdens de bijeenkomst gaat gebeuren.

2. Kennismaken (15 minuten)

De aanwezigen gaan in tweetallen uit elkaar. Doel is om het ijs te breken en in kaart te brengen welke organisaties aanwezig zijn (wat is hun doel en welke activiteiten voeren ze uit?). De deelnemers krijgen ongeveer twee minuten om zich aan elkaar voor te stellen (namens welke organisatie en wat doet die organisatie?). Vervolgens schrijven de aanwezigen de naam van hun organisatie op een post-it en plakken deze op één van de bijbehorende flipovervellen (kringloop bij 'hergebruik', kledingbibliotheek bij 'delen en lenen', etc.). Als een organisatie onder meerdere categorieën valt, worden op meerdere vellen post-its geplakt (bijvoorbeeld wanneer een kringloop ook spullen repareert). De post-its worden op het midden van de vellen onder elkaar geplakt.

3. Presentatie 'betere productbenutting' (15 minuten)

Licht met behulp van de presentatie het traject toe; sta daarbij stil bij het programma van deze bijeenkomst en hoe het traject vervolg krijgt in de praktijk (bijlage 3).

4. Wie zijn nog meer nodig? (20 minuten)

De deelnemers krijgen de vraag of er nog andere actoren/initiatieven in de gemeente zijn die bij dit traject betrokken zouden moeten worden. Noteer de namen hiervan inclusief, indien mogelijk, contactgegevens. Deze organisaties worden uitgenodigd voor de volgende bijeenkomst. Doel is om het lokale netwerk zo groot en compleet mogelijk te maken.

5. Presentatie 'best practices' (15 minuten)

Gebruik de presentatie om de deelnemers te inspireren op het gebied van delen, reparatie en hergebruik (bijlage 4). Initiatieven die al aanwezig zijn in de gemeente kunnen worden overgeslagen; het gaat immers om het opdoen van nieuwe ideeën. Dit zorgt voor creativiteit en ideeën bij de deelnemers.

6. Brainstorm en discussie: succesfactoren en kansen/mogelijkheden (90 minuten)

Hier wordt een eerste start gemaakt met het in kaart brengen van drempels en kansen voor betere productbenutting. Vraag de aanwezigen om naast de post-its met hun organisaties, die op de flipovervellen zijn geplakt, post-its te plakken met succesfactoren en met kansen/mogelijkheden om de huidige initiatieven succesvoller te maken (zie bijlage 5 voor een voorbeeld). Dit doen ze door hierover in een nieuw tweetal te overleggen. Bij de succesfactoren gaat het om de vraag wat hun initiatief/organisatie zo succesvol maakt. Bij de kansen en mogelijkheden gaat het om zaken die hun initiatief nog succesvoller/groter zouden kunnen maken. Het gaat hierbij om dingen die binnen de gemeente kunnen worden gerealiseerd (o.a. belemmeringen in landelijke wetgeving vallen buiten de reikwijdte van dit project). Indien zulke punten naar voren komen, zal de moderator ze punten moeten parkeren om in de discussie te blijven bij de acties waar de gemeente invloed op kan uitoefenen. Bespreek en bediscussieer vervolgens plenair de opbrengst van deze discussie. Tijdens dit gesprek is er ook ruimte om algemene kansen, mogelijkheden en/of maatregelen (die voor meerdere organisaties/onderwerpen gelden) in te brengen. Dit mogen nog vrij algemene punten zijn. Noteer deze input op een flipovervel en gebruik het als startpunt voor de volgende bijeenkomst.

7. Afsluiting en borrel

Peil interesse voor de volgende bijeenkomst en laat de geplande datum weten. Het is aan te raden om na afloop een borrel te houden, waar deelnemers verder met elkaar kunnen doorpraten en netwerken.

Fase 2: Inventarisatie stromen en gedrag

In deze fase wordt informatie verzameld ter voorbereiding op de co-creatiesessie. Deze gegevens zijn nodig om de juiste keuzes voor maatregelen te maken en de maatregelen verder uit te werken. Er is ten eerste inzicht nodig in de afval-/materiaalstromen in de gemeente, zodat duidelijk wordt waar winst gehaald kan worden. Ten tweede moet worden onderzocht waartoe burgers uit de stad bereid zijn, en welke belemmeringen zij ervaren.

2.1. Inventarisatie stromen

In deze fase worden de afvalstromen in kaart gebracht. De afvaldienst beschikt vaak over gegevens waaruit blijkt hoeveel van welke materiaalstromen bij het restafval terechtkomt. Ook de kringloopcentra kunnen voorzien in informatie. Doel is om inzichtelijk te maken bij welke stromen kansen voor verbetering liggen. Indien beschikbaar zorgen gegevens op productniveau (in plaats van materiaalniveau) voor meer inzicht. Het is echter gebleken dat niet op dat niveau wordt gemonitord.

Breng in samenwerking met de afvaldienst en kringloopbedrijven in kaart welke afvalstromen in de stad bestaan. Presenteer deze gegevens op een overzichtelijke manier, eventueel met gegevens uit andere steden als vergelijkingsmateriaal. Zie bijlage 6 voor een voorbeeld.

2.2. Gedrag en motivatie burgers

Het doel van deze stap is om inzicht te krijgen in het gedrag van burgers. Wat is hun huidige handelen, wat zijn hun motivaties en beweegredenen, en wanneer zou gedrag kunnen veranderen? Verzamel deze gegevens door middel van een vragenlijst (bijlage 7) op de volgende twee manieren:

1. Burgerpanel

Wanneer de gemeente beschikt over een burgerpanel, wordt de vragenlijst uit bijlage 7 uitgezet onder het burgerpanel. Betrek hiertoe een medewerker van de gemeente die hiervoor verantwoordelijk is. Deze medewerker zorgt voor het uitzetten van de vragenlijst en het rapporteren van de resultaten. Houd met de planning rekening met de oplevering van de resultaten; die zijn idealiter beschikbaar voor de co-creatiesessie.

2. Enquêtes op straat

Neem in meerdere wijken binnen de gemeente (een korte versie van) de enquête via straatinterviews af (bijlage 7). Deze wijken zijn in de startbijeenkomst bepaald. Doe dit in verschillende wijksoorten om zo een breed type mensen te bereiken en zo mogelijk verschillen te analyseren. Uit ervaring is gebleken dat het inhuren van een bedrijf hiervoor een nuttige optie is. De medewerkers van zo'n bedrijf zijn getraind in het aanspreken en betrekken van voorbijgangers. Rapporteer vervolgens de resultaten zodat ze kunnen worden gebruikt in de co-creatiesessie.

Fase 3: Co-creatiesessie en op weg naar versnellingsagenda

Deze fase behelst het uitwerken van kansen en ideeën tot concrete maatregelen. In een co-creatiesessie met lokale organisaties worden de eerder genoemde kansen en ideeën verder geconcretiseerd. De informatie verzameld in fase 2 wordt gebruikt als input en onderbouwing van de uit te werken maatregelen.

3.1. Co-creatiesessie

In de co-creatiesessie worden de deelnemers van de kick-offbijeenkomst uitgebreid met in die bijeenkomst geïdentificeerde aanvullende/missende actoren. De door de deelnemers meest kansrijk geachte maatregelen worden verder uitgewerkt tot concrete plannen.

Regel ter voorbereiding een aantal zaken:

- Stuur ruim van tevoren een uitnodiging naar lokale organisaties/initiatieven (bijlage 8) en bel vervolgens deelnemers die nog niet hebben gereageerd, na.
- Reserveer wederom een ruimte en regel catering.
- Tijdens de bijeenkomst zijn een beamer en scherm/muur nodig en een laptop. Daarnaast een flipover, stiften en kleine ronde stickers.
- Er is een aantal tafelcoördinatoren nodig die de discussie in agendapunt 4 (zie hieronder) leidt. Het is handig om deze vooraf in te lichten. Daarnaast is een moderator/voorzitter nodig.
- Schrijf de maatregelen en kansen uit de vorige bijeenkomst op een flipovervel. Laat daarnaast een lege kolom waar 'stemruimte' is. Hang dit vel duidelijk zichtbaar op.
- Deel voor het uitwerken van de maatregelen een lege flipover in. Zie hiervoor agendapunt 4 en bijlage 9.
- Geef de resultaten van fase 2 weer in powerpointpresentaties (zie bijlage 10 voor een voorbeeld). Draai deze ook uit, zodat de deelnemers die tijdens de bijeenkomst kunnen raadplegen.

De agenda voor de co-creatiesessie is als volgt:

1. Welkom en opening (10 minuten)

Welkom, ontvangst en toelichting programma (bijlage 11). Tevens een voorstelrondje, zodat nieuwe deelnemers zich voor kunnen stellen.

2. Presentatie resultaten fase 2 (20 minuten)

Licht met behulp van de powerpointpresentatie (bijlage 10) de resultaten toe van het onderzoek naar materiaalstromen en naar het gedrag van de burger. Het is met name interessant om stil te staan bij de belemmeringen die burgers ervaren. Het doel is om kennis te verschaffen zodat het uitwerken van de maatregelen onderbouwd is en tot realiseerbare plannen leidt.

3. Keuze maatregelen (30 minuten)

Neem de flipover met de in de vorige bijeenkomst geïdentificeerde kansen en maatregelen. Omdat er ook nieuwe deelnemers zijn en om het geheugen op te frissen, licht de moderator de maatregelen kort toe. Geef de (nieuwe) deelnemers de kans om extra ideeën/maatregelen in te brengen, en schrijf deze erbij op het vel. De deelnemers krijgen nu elk drie stickertjes. Ze kunnen achter de drie maatregelen die zij het meest kansrijk vinden, een sticker plakken. Wanneer alle aanwezigen dit hebben gedaan, zijn hiermee de meest populaire maatregelen geïdentificeerd.

4. In groepen uitwerken maatregelen (60 minuten)

De meest populaire maatregelen worden nu in verschillende groepen verder uitgewerkt. Het aantal groepen is afhankelijk van het aantal deelnemers. Vorm idealiter groepjes van ongeveer vijf deelnemers; zorg in ieder geval voor tenminste drie groepjes. Per groepje is er ook een coördinator/gespreksleider. Vraag de aanwezigen om zich op te delen in groepen van gelijke grootte uit verschillende richtingen/organisaties. Elke groep vormt een tafel die aan de slag gaat met één van de maatregelen met behulp van de voorbereide flipovervelen (bijlage 9).

5. Plenaire terugkoppeling (30 minuten)

Presenteer de uitkomsten van agendapunt 4 plenair. Dit kan gebeuren door de tafelcoördinatoren of door de tafeldeelnemers. De zaal kan reageren met opmerkingen of aanvullingen om de maatregelen verder uit te

werken/aan te scherpen. Stel daarnaast de deelnemers de vraag wat er moet gebeuren met de maatregelen die tijdens de bijeenkomst niet verder zijn uitgewerkt. Welke zijn nog belangrijk om wel op te nemen in de versnellingsagenda? Neem deze input mee naar de volgende fase.

6. Afsluiting en borrel

Sluit de bijeenkomst af met een borrel. Peil ook interesse voor een continuering van het netwerk. Eerdere pilots wezen uit dat de deelnemers graag periodiek bij elkaar wilden blijven komen om zo met het onderwerp bezig te blijven. Voor uitvoering van de maatregelen is het aan te raden om op deze manier betrokkenheid te faciliteren.

Fase 4: van plan naar praktijk

In deze fase wordt gekeken hoe de in het traject behandelde maatregelen daadwerkelijk tot uitvoering kunnen worden gebracht en er wordt een versnellingsagenda opgesteld.

4.1 Afsluitende bijeenkomst

De afsluitende bijeenkomst vindt plaats met het projectteam. In deze bijeenkomst gaan de leden van het projectteam aan de slag met de uitkomsten van de co-creatiesessie. Presenteer hiertoe de maatregelen die in de co-creatiesessie zijn uitgewerkt op een overzichtelijke manier, bijvoorbeeld op één A4 per maatregel. Geef ook alle andere genoemde kansen en maatregelen weer.

Het projectteam overlegt vervolgens per maatregel wat deze inhoudt en wat het doel ervan is. Stel vervolgens een plan van aanpak op met concrete acties om tot uitvoering van de maatregelen te komen. Bedenk ook welke aanvullende overwegingen er zijn (bijvoorbeeld valkuilen of risico's, of zaken die nader onderzocht moeten worden). Neem niet alleen de uitgewerkte maatregelen op, maar kijk naar alle voorgestelde kansen en beoordeel wat mogelijk en/of reëel is. Benut daarbij ook steeds mogelijke koppelingen met bestaande initiatieven. Neem ook de kennis uit fase 2 (afvalstromen en enquête onder burgers) mee.

Het resultaat van deze bijeenkomst wordt uitgewerkt in een document: de daadwerkelijke versnellingsagenda. Deze zal moeten worden opgenomen in gemeentelijk beleid. Voor een voorbeeld van een versnellingsagenda kan contact worden opgenomen met Kawire Gosselink via k.gosselink@natuurenmilieu.nl.

BIJLAGE 1

PRESENTATIE STARTOVERLEG EN TIJDSPLANNING

BETERE PRODUCTBENUTTING

PILOT IN DE GEMEENTE

NATUUR
& MILIEU

INHOUD

- Inleiding en doel
- Plan van aanpak
- Kick-offbijeenkomst
- Inventarisatie stromen en gedrag
- Co-creatiesessie
- Werksessie versnellingsagenda

INLEIDING EN DOEL

- Er is een landelijke coalitie om productbenutting te vergroten.
- Op lokaal niveau liggen veel kansen en mogelijkheden om delen, hergebruik en reparatie van producten te vergroten.
- Gemeenten hebben de doelstelling om de hoeveelheid restafval te verlagen.
- Toename van delen, hergebruik en reparatie zorgt voor werkgelegenheid op lokaal niveau.
- Doel van het lokale programma is om een lokale versnellingsagenda voor betere productbenutting te creëren.

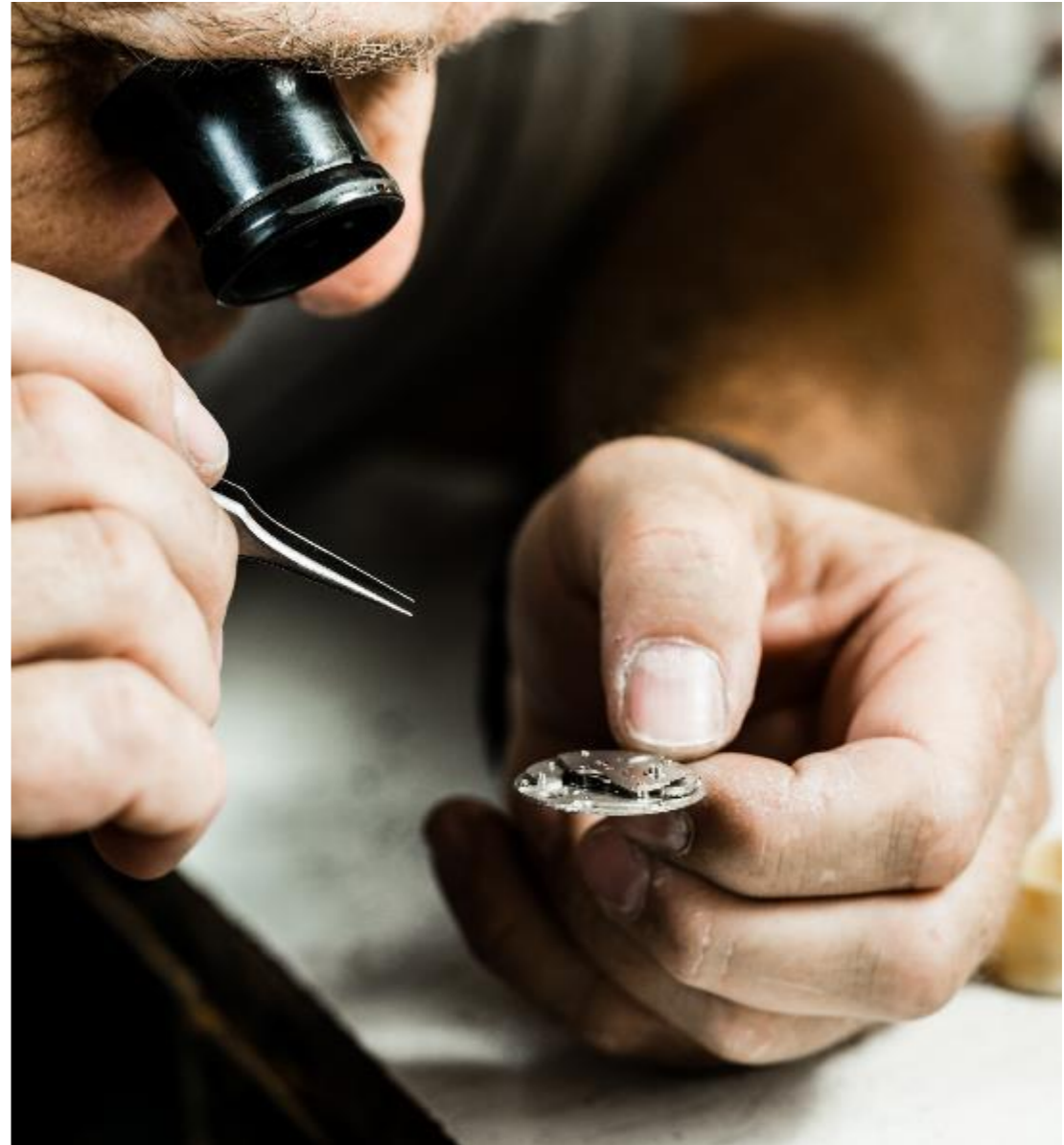

PLAN VAN AANPAK

- Startbijeenkomst (vandaag)
- Kick-offbijeenkomst met lokale actoren
- Inventarisatie (belangrijkste) afvalstromen
- Inventarisatie gedrag burgers
- Co-creatiesessie
- Werksessie versnellingsagenda

KICK-OFFBIJEEENKOMST

- Bijeenkomst met lokale actoren
- Inspiratiepresentatie 'best practices'
- Identificeren bestaande best practices, ophalen ideeën over maatregelen en aanvullende actoren
- Doel: wat gebeurt er al, welke lokale actoren betrekken?

INVENTARISATIE STROMEN EN GEDRAG

Inventarisatie stromen

- Onderzoek naar stromen gebruikte/afgedankte producten.
- Bijv: hoeveel gaat er naar kringloopwinkels? Hoeveel naar grofvuil? Hoeveel restafval?
- Resultaat: belangrijkste/meest kansrijke stromen in de stad.

Inventarisatie gedrag

- Enquête onder burgers die gedrag en belemmeringen rond reparatie, tweedehands en delen inzichtelijk maakt.
- In burgerpanel (indien aanwezig) en aanvullend ook op straat.

CO-CREATIESESSIE

- Tweede bijeenkomst met lokale actoren waarin resultaten van onderzoeken worden gepresenteerd.
- Aan verschillende discussietafels wordt gezocht naar kansen, versnellingen en oplossingen.
- Er wordt plenair teruggekoppeld, waarna er nog ruimte is voor vragen/opmerkingen.

WERKSESSIE VERSNELLINGSAGENDA

- Afsluitende bijeenkomst met de projectgroep.
- Op basis van de uitkomsten van de co-creatiesessie wordt een versnellingsagenda opgesteld.

TIJDSPLANNING

Week 1: startbijeenkomst

Week 1-5: organiseren kick-offbijeenkomst (oa. genodigden berichten)

Week 5: kick-offbijeenkomst

Week 6-8: enquêtes afnemen

Week 7: aanleveren data tbv inventarisatie stromen

Week 8: analyseren stromen in gemeente

Week 9-10: analyseren respons enquête

Week 12: co-creatiesessie

Week 13: werksessie versnellingsagenda

Week 14-15: opstellen versnellingsagenda

BEDANKT

**NATUUR
& MILIEU**

Bijlage 2: Uitnodiging kick-offbijeenkomst

Onderwerp: denk mee over delen, reparatie en hergebruik

Beste genodigde,

Natuur & Milieu wil graag dat producten een langer leven krijgen. Vaak belanden spullen te vroeg bij het afval. Zonde, want in veel gevallen zijn ze nog goed bruikbaar en kunnen ze een nieuw leven krijgen. Op lokaal niveau gebeurt gelukkig al heel veel, maar er liggen ook kansen en mogelijkheden om verder te optimaliseren. Daarom helpt Natuur & Milieu de gemeente om te zorgen dat meer mensen producten gaan delen, hergebruiken en/of (laten) repareren.

Hier hebben we uw inbreng bij nodig! Als praktijkexpert kunt u met ons meedenken hoe we kunnen zorgen dat de productbenutting groter wordt. Samen willen we boven water halen wat er allemaal al gebeurt in de stad. Waar is uw organisatie mee bezig? Waar ziet u kansen, mogelijkheden of misschien belemmeringen om verder te ontwikkelen? Waar zouden bestaande initiatieven elkaar kunnen versterken? En waar ziet u mogelijkheden die beter benut kunnen worden?

Natuur & Milieu organiseert, in samenwerking met de gemeente, op **dinsdag 29 maart van 16.00 tot 18.00** een bijeenkomst om input en ideeën te verzamelen. Na afloop kan er nagepraat worden met soep en een broodje. De bijeenkomst vindt plaats bij xxx te

Het doel van deze bijeenkomst is om van elkaar te leren en elkaar te versterken. Waar liggen kansen voor organisaties? Wat zijn oplossingen voor belemmeringen die men tegenkomt? Waar kunnen verbindingen worden gelegd, waar ieder zijn voordeel mee kan doen? Kortom: hoe zorgen we er samen voor dat er meer gedeeld, hergebruikt en gerepareerd gaat worden?

Denkt u mee? Laat weten of u deelneemt door een e-mail te sturen naar xxx@yyy.nl

We zien u graag op 29 maart!

Met vriendelijke groet,

Gemeente

Natuur & Milieu

BIJLAGE 3

PRESENTATIE KICK-OFFBIJEEENKOMST

BETERE PRODUCTBENUTTING

PILOT IN DE GEMEENTE

NATUUR
& MILIEU

INHOUD

- Inleiding en doel
- Opzet traject
- Programma vandaag
- Inventarisatie stromen en gedrag
- Co-creatiesessie
- Naar beleid en praktijk

NATUUR
& MILIEU

INLEIDING EN DOEL

- Doel van het programma is om lokale organisaties en initiatieven te versterken, zodat er nog meer gaat worden gedeeld, gerepareerd en hergebruikt.
- N&M en de gemeente werken samen om te zorgen dat producten beter worden benut.
- Op lokaal niveau liggen veel kansen en mogelijkheden om delen, hergebruik en reparatie van producten te vergroten.
- Dit zorgt voor werkgelegenheid op lokaal niveau.

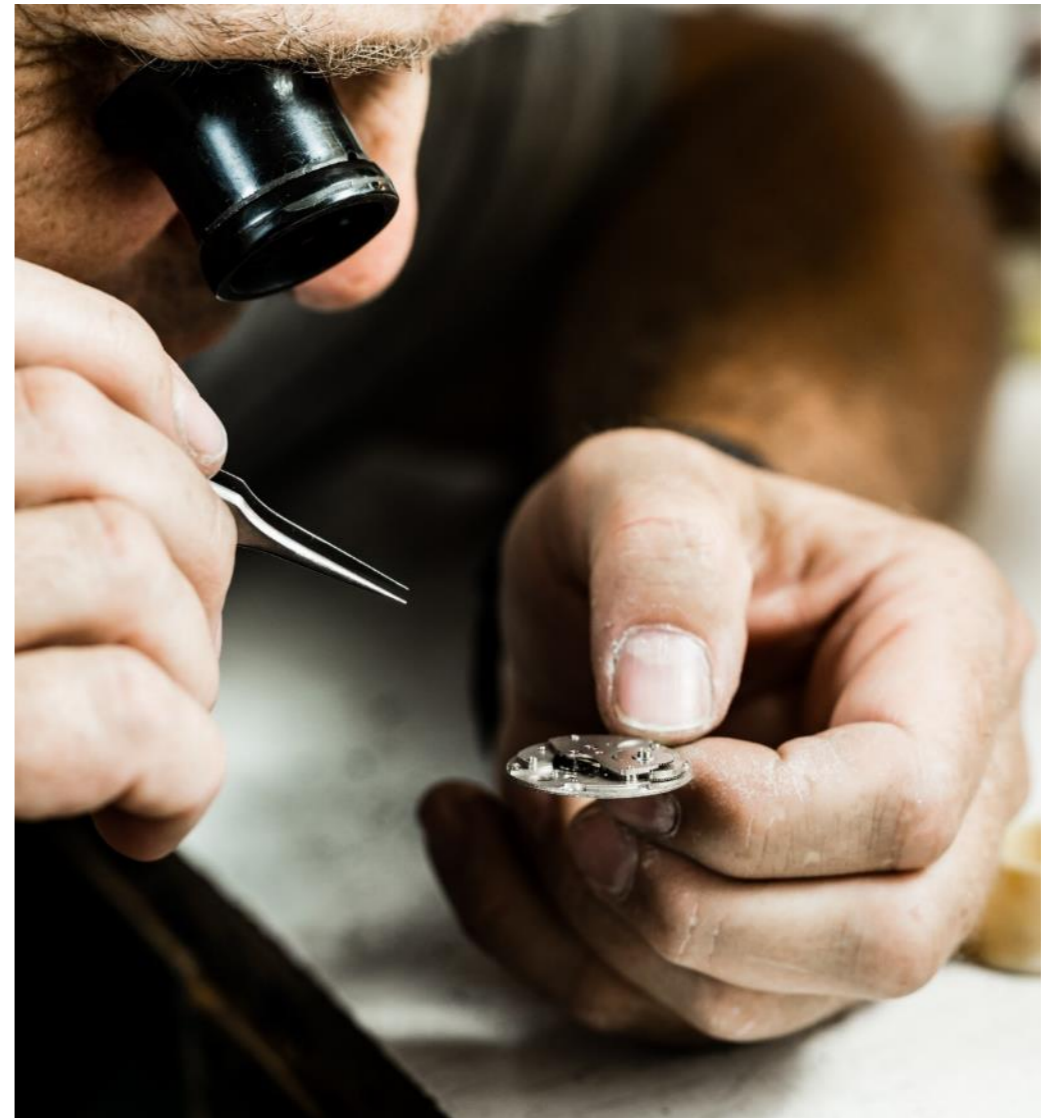

OPZET TRAJECT

- Kick-offbijeenkomst (vandaag)
- Informatie verzamelen
- Co-creatiesessie
- Naar beleid en praktijk

PROGRAMMA VANDAAG

- Kennismaking: met wie zijn we?
- Presentatie traject 'betere productbenutting'
- Wie zijn nog meer nodig?
- Presentatie 'best practices'
- Brainstorm en discussie: succesfactoren en kansen/mogelijkheden
- Het vervolg

INFORMATIE VERZAMELEN

1) Inventarisatie stromen

- Onderzoek naar stromen gebruikte/afgedankte producten.
- Bijv: hoeveel gaat er naar kringloopwinkels? Hoeveel naar grofvuil? Hoeveel restafval?
- Resultaat: belangrijkste/meest kansrijke stromen in de stad.

2) Inventarisatie gedrag

- Enquête onder burgers die gedrag en belemmeringen rond reparatie, tweedehands en delen inzichtelijk maakt.
- In burgerpanel en ook op straat.

CO-CREATIESESSIE

- Tweede bijeenkomst met lokale organisaties waarin resultaten van onderzoeken worden gepresenteerd.
- Aan verschillende discussietafels wordt gezocht naar kansen en oplossingen.
- Er wordt ook nagedacht over implementatie.
- Selectie kansrijke maatregelen.

NAAR BELEID EN PRAKTIJK

- Belangrijkste plannen worden in het nieuwe grondstoffenplan van de gemeente opgenomen.
- Belanghebbenden starten met de uitvoer van de meest kansrijke ideeën.

BEDANKT

**NATUUR
& MILIEU**

BIJLAGE 4

PRESENTATIE BEST PRACTICES

DELEN, REPARATIE EN HERGEBRUIK

WAT ZIJN DE BEST PRACTICES?

REPARATIE

**NATUUR
& MILIEU**

REPARATIENETWERK - WENEN

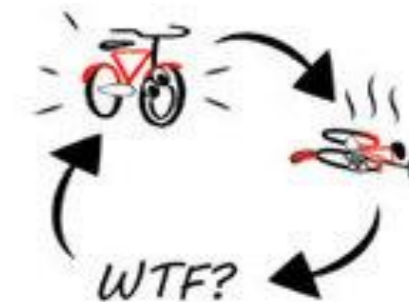
- **Wat:** Platform dat consumenten met reparatiebedrijven in de regio verbindt d.m.v. online netwerk, brochure en hotline.
- **Doel:** Reparatie van diverse apparaten toegankelijk maken.
- **Resultaat:** 50.000 reparaties per jaar (600 ton minder afval).
- **Succesfactor/kopieerbaarheid:** Organisatie vanuit één netwerk, media-aandacht, steun lokale overheid en bereidheid burgers.

WHAT THE FIETS - UTRECHT

- **Wat:** Werkplaats met hulp en gereedschap voor zelfreparatie van fiets tegen kleine vergoeding, door studenten (vrijwillige basis).
- **Doel:** Het stimuleren van zelfreparatie en hergebruik van oude fietsen.
- **Resultaten:** 20 mensen per dag op werkplaats.
- **Succesfactor/kopieerbaarheid:** Hoge betrokkenheid vrijwilligers, gratis gebruik van pand universiteit, hulp bij professionalisering organisatie, aantrekkelijk door goedkope vorm van reparatie, klanten betrokken houden bij project.

WHAT THE FIETS?

**NATUUR
& MILIEU**

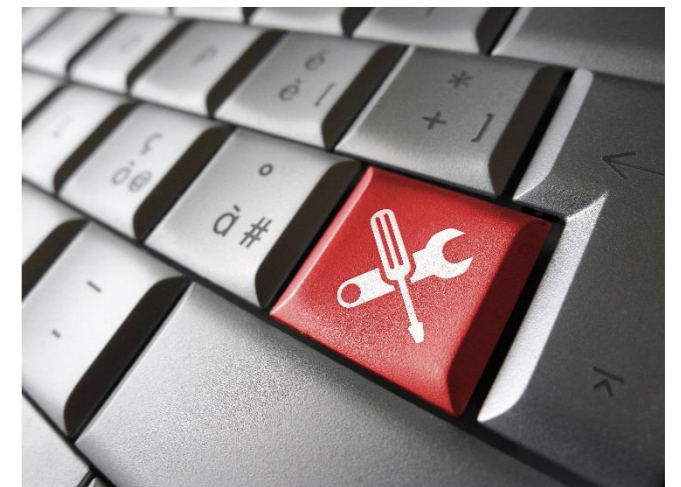
GEREEDSCHAPSBIBLIOTHEEK

- **Wat:** Uitlenen of delen van gereedschappen en instructies voor gebruik. Gekoppeld aan bibliotheek of als losse organisatie.
- **Resultaten:** Hogere productbenutting gereedschappen, stimuleren van reparatie, bereiken kwetsbare doelgroepen/sociale cohesie.
- **Succesfactor/kopieerbaarheid:** Samenwerking (koppeling aan openbare bibliotheek), gereedschapsdonaties, startfinanciering, geschikte ruimte en voldoende leden.

IFIXIT

- **Wat:** Online platform met handleidingen voor de reparatie van producten.
- **Doel:** Drempel voor reparatie verlagen en informeren over nut en belang reparatie.
- **Resultaten:** 17.307 handleidingen voor 4753 producten.
- **Succesfactoren:** Gratis toegankelijk en iedereen kan handleidingen toevoegen en aanpassen.

**NATUUR
& MILIEU**

LENEN, DELEN EN HERGEBRUIK

BUNDLES

- **Wat:** Betalen per wasbeurt in huishouden, via app met abonnement. Gebruik van kwalitatief hoge wasmachines.
- **Doel:** impuls geven aan gebruik i.p.v. bezit.
- **Resultaten:** Wasmachines wassen 2 keer zoveel als goedkope wasmachines, zijn energiezuiniger, 100% recyclebaar, 15% minder wassen door betere belading (feedback app), 175 huishoudens en groeiend.
- **Succesfactor/kopieerbaarheid:** Hoe meer klanten, hoe goedkoper de abonnementskosten. Uitvoerbaar in iedere gemeente, samenwerking met investeerders, fondsen, bedrijven.

LITTLE GREEN DRESS

- **Wat:** Organiseert kledingruilevenementen met de kleding van deelnemers.
- **Doel:** Tweede leven kleding, plezier en lage kosten.
- **Resultaten:** 1000 kledingstukken per jaar geruild.
- **Succesfactoren/kopieerbaarheid:** Van hergebruik een feestje maken. Het is mogelijk op elke locatie.

Little
Green Dress

NATUUR
& MILIEU

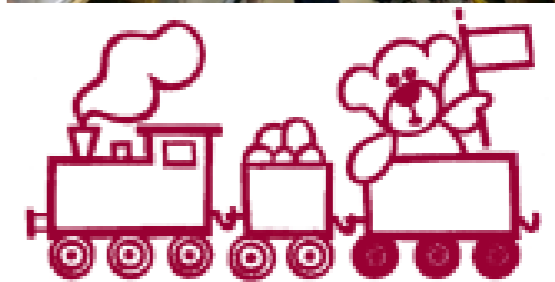
LENA - AMSTERDAM

- **Wat:** Een kledingbibliotheek. Lenen, uitproberen en kopen van vintage, nieuwe ontwerpers en kleding van duurzame labels.
- **Doel:** Levensduur van kleding verlengen.
- **Resultaten:** 300 leden
- **Succesfactor/kopieerbaarheid:** Ervaring in ondernemen, collectie toegankelijk (online) aanbieden en een uitgebreide collectie.

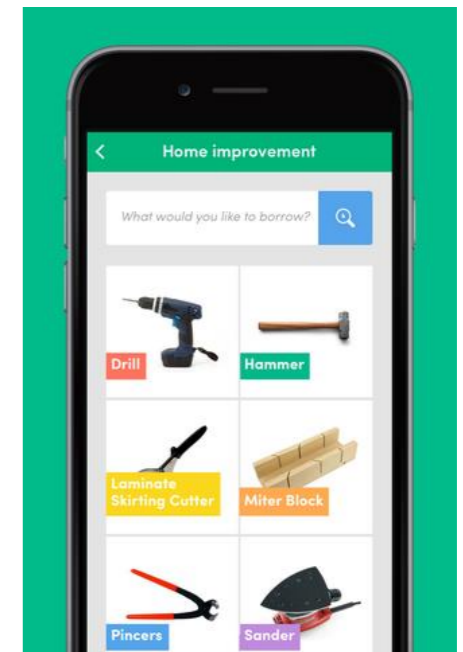
SPEEL-O-THEEK

- **Wat:** Uitleengelegenheid voor speelgoed en spellen.
- **Doel:** Levensduur van speelgoed verlengen.
- **Resultaten:** Gemiddeld 80 leden (30-400).
- **Succesfactor/kopieerbaarheid:** Goedkope toegang tot speelgoed, actueel en gevarieerd speelgoed, enthousiaste vrijwilligers en initiatiefnemer, het organiseren van extra activiteiten (meerwaarde creëren) en voldoende startkapitaal.

PEERBY

- **Wat:** App voor het lenen/huren van spullen van/aan burenen.
- **Doel:** Efficiënter gebruik van producten door te delen.
- **Resultaten:** maakt delen makkelijker, bespaart geld, sociale cohesie. Nu 200.000 leden en duizenden oproepen.
- **Succesfactor/kopieerbaarheid:** Werkt het best met voldoende leden in de buurt. Peerby inschakelen om lokale community op te bouwen.

**NATUUR
& MILIEU**

IKRINGLOOP

- **Wat:** Overbodige spullen via app aanbieden aan buurtbewoners, kringloopwinkels of dienst grofvuil van de gemeente.
- **Doel:** Hergebruik makkelijker maken dan recyclen of weggooien.
- **Resultaten:** Langere levensduur producten en sociale cohesie, spullen zichtbaar → steeds meer succesvolle transacties, maandelijks gemiddeld 900 nieuwe gebruikers in 2015. Inmiddels landelijke app, in A'dam officiële grofvuil-app.
- **Succesfactor/kopieerbaarheid:** Nabijheid en snelheid proces. Hoe meer gebruikers/groter de dichtheid, hoe meer producten daadwerkelijk van eigenaar wisselen.

iKringloop

1 maak foto

2

bepaal categorie en staat

3

Uitwisselen met:
-bewoners
-kringloopwinkels
-reinigingsdienst

NATUUR
& MILIEU

WEGGEEFWINKEL

- **Wat:** Winkel waar spullen gratis te krijgen zijn.
- **Doel:** Het bieden van een alternatief voor de wegwerpeconomie, verlenging levensduur producten, bereiken kwetsbare doelgroepen/sociale cohesie.
- **Resultaten:** meer dan weggeefwinkels in Nederland
- **Succesfactor/ kopieerbaarheid:** Geen maximum aan mee te nemen spullen, geschikte (goedkope) locatie en financiële ondersteuning. Weggeefwinkels.nl helpt opzetten en promoten (in lokale media).

WEGGEEFKAST

- **Wat:** Kast in elke Gelderse gemeente (in openbare gebouwen) waarin mensen spullen mogen neerzetten en ophalen.
- **Doel:** Hergebruik spullen, sociale cohesie.
- **Resultaten:** Veel enthousiasme, verbinding, extra aanloop, bedankbriefjes en 75 weggeefkasten.
- **Succesfactor/kopieerbaarheid:** Betrokkenheid omroep Gelderland/publiciteit, laagdrempelig, toegankelijke locaties en samenwerking buurtorganisaties.

KRINGLOOP OP DE MILIEUSTRAAAT

- **Wat:** Verschillende vormen, nl.:
 - Milieustraat wordt beheerd door kringloop (meest gevorderde samenwerking).
 - Kringloop aanwezig op de milieustraat om bruikbare goederen te selecteren voor hergebruik.
 - Al dan niet incl. fysieke koppeling milieustraat aan 'achterkant' kringloop.
- **Resultaten:** Minder restafval, minder verwerkingskosten gemeenten, lagere afvalheffing, hergebruik spullen, vergroot bewustzijn burgers.
- **Succesfactor/kopieerbaarheid:** Goede samenwerking tussen gemeente en kringloop, hoge zichtbaarheid op milieustraat en de aanwezigheid van een kringloop aan begin milieustraat.

BEDANKT

**NATUUR
& MILIEU**

Bijlage 5 – Flipovervel kansen en mogelijkheden lokale organisaties

Hergebruik

Succesfactoren

Kansen/ mogelijkheden

Centraal gelegen

Kringloopwinkel

Betere ophaal-
/bezorgdienst

Goedkoop

Tweedehands kleding

Bij inbreng van kleding
korting op aankoop

Betere locatie
Grotere bekendheid

Gratis spullen

Weggeefwinkel

laagdrempelig

Maandelijke
rommelmarkt

Mogelijkheden bij slecht
weer

Bijlage 6 - Analyse materiaalstromen

Zwolle	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal inwoners	119.030	120.355	121.527	122.562	123.159	123.861
Aantal aansluitingen	52.206	52.584	52.704	53.049	53.274	53.700
Woningbezetting	2,28	2,29	2,31	2,31	2,31	2,31

Soort afval	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Restafval	27.895	28.523	29.046	27.080	26.478	25.885
Grof huishoudelijk restafval inw						
Grof huishoudelijk restafval	5.568	5.746	5.405	5.001	4.962	5.213
GFT	7.918	8.347	8.227	8.060	8.584	8.907
GTA	1.680	2.159	2.392	2.476	2.908	2.997
Papier	7.556	6.860	6.351	6.391	6.341	6.250
Glas	2.105	2.184	2.257	2.273	2.384	2.542
Textiel	620	534	579	574	601	584
Kunststofverpakkingen	617	605	581	809	1.064	1.855
Blik	0	0	0	0	0	0
KCA	191	203	188	186	176	181
Luiers	346	341	213	0	0	0
AEEA per inwoner	2,3	4,9	4,4	4,1	3,9	3,9
AEEA	271	596	535	499	484	480
goedzooi per inwoner	5,5	5,3	5,5	5,8	6,0	7,1
Goedzooi	650	636	671	707	738	883
Schoon puin	2.352	2.662	2.269	2.242	2.424	2.169
Bouw en sloopafval	1.511	1.697	1.359	1.399	1.620	896
Dakleer	49	57	39	49	50	32
Grond en zand	783	772	756	615	754	1.289
Metalen, schroot, oud ijzer	118	79	77	72	69	72
Vlakglas	20	20	27	22	27	27
B-hout	2.104	2.220	1.916	2.015	2.191	2.273
Asbest	58	82	57	57	60	61
Vloerbedekking	0	0	0	0	0	0
Autobanden	1	2	0	0	0	3
Plastic, hard	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal	62.421	64.336	62.958	60.538	61.925	62.612

hoeveelheid GHA	28.660	29.725	28.223	28.165	30.199	31.239
Scheidingspercentage	46%	46%	45%	47%	49%	50%

Kilogram per inwoner	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Restafval	234	237	239	221	215	209
Grof huishoudelijk restafval	47	48	44	41	40	42
GFT	67	69	68	66	70	72
GTA	14	18	20	20	24	24
Papier	63	57	52	52	51	50
Glas	18	18	19	19	19	21
Textiel	5	4	5	5	5	5
Kunststofverpakkingen	5	5	5	7	9	15
Blik	0	0	0	0	0	0
KCA	2	2	2	2	1	1
Luiers	3	3	2	0	0	0

AEEA	2	5	4	4	4	4
Goedzooi	5	5	6	6	6	7
Schoon puin	20	22	19	18	20	18
Bouw en sloopafval	13	14	11	11	13	7
Dakleer	0	0	0	0	0	0
Grond en zand	7	6	6	5	6	10
Metalen, schroot, oud ijzer	1	1	1	1	1	1
Vlakglas	0	0	0	0	0	0
B-hout	18	18	16	16	18	18
Asbest	0	1	0	0	0	0
Vloerbedekking	0	0	0	0	0	0
Autobanden	0	0	0	0	0	0
Plastic, hard	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal	524	534	518	494	503	505

Kilogram per aansluiting	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Restafval	534	542	551	510	497	482
Grof huishoudelijk restafval	107	109	103	94	93	97
GFT	152	159	156	152	161	166
GTA	32	41	45	47	55	56
Papier	145	130	121	120	119	116
Glas	40	42	43	43	45	47
Textiel	12	10	11	11	11	11
Kunststofverpakkingen	12	12	11	15	20	35
Blik	0	0	0	0	0	0
KCA	4	4	4	4	3	3
Luiers	7	6	4	0	0	0
AEEA	5	11	10	9	9	9
Goedzooi	12	12	13	13	14	16
Schoon puin	45	51	43	42	45	40
Bouw en sloopafval	29	32	26	26	30	17
Dakleer	1	1	1	1	1	1
Grond en zand	15	15	14	12	14	24
Metalen, schroot, oud ijzer	2	2	1	1	1	1
Vlakglas	0	0	1	0	1	0
B-hout	40	42	36	38	41	42
Asbest	1	2	1	1	1	1
Vloerbedekking	0	0	0	0	0	0
Autobanden	0	0	0	0	0	0
Plastic, hard	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal	1.196	1.223	1.194	1.141	1.162	1.166

Verschil 2014 - 2015
-593
251
324
89
-91
158
-17
791
0
5
0
-4
145
-255
-724
-18
536
3
-1
82
2
0
3
0
0
686

Bijlage 7: Vragenlijsten burgers

Vragenlijst tweedehands, reparatie, (uit)lenen

Korte versie/stratenquête

1. Wat zijn voor u de belangrijkste redenen om bepaalde producten tweedehands te kopen, te lenen of te laten repareren? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Het is beter voor het milieu
- Het is goedkoper/financiële redenen
- De kwaliteit van nieuwe spullen is slechter
- Dan kan ik voor hetzelfde bedrag een product van betere kwaliteit te kopen
- Het creëert sociale werkgelegenheid
- Het is leuker/geeft me voldoening
- Andere reden, namelijk

2. Wat zijn voor u redenen om geen tweedehands producten te kopen/gebruiken? Kruis alle antwoorden aan die voor u van toepassing zijn.

- Er zijn geen mogelijkheden in de buurt
- De kwaliteit is niet goed genoeg
- Het is niet hygiënisch
- Er zit geen garantie op 2^e hands spullen
- Het gaat minder lang mee
- Het kan niet thuisbezorgd worden
- Ik vertrouw tweedehands spullen/aanbieders niet (je weet nooit wat er met de producten gebeurd is)
- Anders nl:
- Er zijn voor mij geen redenen om geen tweedehands producten te kopen/gebruiken

3. Wanneer zou u meer tweedehands producten gebruiken? Kruis alle antwoorden aan die voor u van toepassing zijn .

- Als ik makkelijk kan vinden waar ik iets tweedehands kan kopen/krijgen (bijv. met een app)
- Als het dichterbij te koop is
- Als het aanbod beter is
- Als ik weet dat het schoon is
- Als ik er garantie op krijg
- Anders nl:
- Nooit, ik koop geen tweedehands producten

4. Wat zijn voor u redenen om producten niet te (laten) repareren? Kruis alle antwoorden aan die voor u van toepassing zijn.

- Er zijn geen mogelijkheden in de buurt
- Het is te duur

- Er zit geen garantie op gerepareerde spullen
- Het is goedkoper om het nieuw te kopen
- Ik denk er niet aan
- Onzekerheid over de kwaliteit van de reparatie
- Ik kan het niet zelf en moet het iemand anders laten doen
- Brengen en halen van het product van/naar reparateur
- Anders nl: ...
- Er zijn voor mij geen redenen om niet te (laten) repareren

5. Wanneer zou u meer producten (laten) repareren? Kruis alle antwoorden aan die voor u van toepassing zijn.

- Als ik makkelijk kan vinden waar ik dingen kan laten repareren (bijv. met een app)
- Als het dichterbij zou kunnen
- Als het goedkoper is
- Als ik (langere) garantie zou krijgen
- Als het thuis opgehaald/bezorgd zou worden
- Ik zou meer zelf repareren als ik daarbij geholpen zou worden
- Ik zou meer zelf repareren als handleidingen en/of speciaal gereedschap beschikbaar waren
- Anders nl:

6. Wat zijn voor u redenen om producten/spullen niet te lenen/uit te lenen? Kruis alle antwoorden aan die voor u van toepassing zijn.

- Er zijn geen mogelijkheden om te lenen in de buurt
- Ik weet niet waar ik kan lenen
- Ik ben bang dat ik de geleende spullen stuk maak en moet betalen
- Ik vind het niet prettig om van een ander 'afhankelijk' te zijn (ik heb het product liever zelf in mijn bezit)
- Ik weet niet goed hoe ik spullen meer te leen kan aanbieden
- Ik ben bang dat ik na het uitlenen mijn spullen kapot terug krijg
- Ik denk er niet aan om spullen uit te lenen
- Anders nl: ...
- Er zijn voor mij geen redenen om niet te lenen
- Er zijn voor mij geen redenen om niet uit te lenen

7. Wanneer zou u meer producten lenen/uitlenen? Kruis alle antwoorden aan die voor u van toepassing zijn.

- Als ik zou weten waar ik dingen kan lenen/te leen kan aanbieden (bijv. met een app)
- Als ik in de buurt iets kan lenen
- Als het niet erg is als het stuk gaat
- Ik zou meer uitlenen als ik garantie krijg op mijn spullen
- Ik zou meer uitlenen als het aan bekenden is, bijv. in de buurt
- Als geleende producten kunnen worden bezorgd en opgehaald
- Anders nl:

Algemene vragen

Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw
- Nvt

Wat is uw leeftijdscategorie?

- < 20 jaar
- 20-29 jaar
- 30-39 jaar
- 40-49 jaar
- 50-59 jaar
- 60-69 jaar
- > 70 jaar

Wat zijn de cijfers van uw postcode?

Wat is de samenstelling van uw huishouden?

- Alleenstaand
- Samenwonend/gehuwd zonder thuiswonende kind(eren)
- Samenwonend/gehuwd met thuiswonende kind(eren)
- Eenoudergezin
- Studentenhuis
- Anders, namelijk.....

Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden (uzelf meegerekend)?

- 1 persoon
- 2 personen
- 3 personen
- 4 personen
- 5 personen
- 6 of meer personen

Wat is uw hoogst genoten opleiding?

- Geen opleiding afgerond
- Lager onderwijs/basisonderwijs
- Speciaal onderwijs/praktijkonderwijs
- Speciaal beroepsonderwijs (lbo, lts, huishoudschool, ambachtsschool)
- Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo)
- Middelbaar algemeen en voortgezet onderwijs (mavo, mulo)
- Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)
- Hoger algemeen en voortgezet onderwijs (havo, vwo)
- Hoger beroepsonderwijs (hbo)
- Wetenschappelijk onderwijs (universiteit)

Welk antwoord past het beste bij uw situatie?

- Ik heb geen eigen inkomen (bijv. omdat iemand anders in het gezin kostwinner is)
- Ik ben student/ga naar school
- Ik heb betaald werk bij een werkgever
- Ik heb een eigen bedrijf zonder personeel
- Ik heb een eigen bedrijf met personeel
- Ik heb een uitkering voor arbeidsongeschiktheid
- Ik heb een werkloosheidsuitkering
- Ik heb een bijstandsuitkering
- Ik ben met (vervroegd) pensioen
- Anders namelijk

Vragenlijst tweedehands, reparatie, (uit)lenen

1. Op welke manier schaft u meestal de volgende producten aan?

	Ik koop het nieuw	Ik koop het tweede-hands	Ik krijg het nieuw van iemand	Ik krijg het tweede-hands	Ik schaf niet aan maar leen/huur het	Heb ik niet/ Anders
Grote huishoudelijke apparaten (wasmachine, koelkast)	0	0	0	0	0	0
Keukenapparaten (koffiezetapparaat, mixer, keukenmachine)	0	0	0	0	0	0
(Tuin)gereedschap (boormachine, grasmaaier, snoeischaar)	0	0	0	0	0	0
Elektronica (computer, televisie)	0	0	0	0	0	0
Meubels en huisraad	0	0	0	0	0	0
Kleding en textiel	0	0	0	0	0	0
Fiets en –accessoires	0	0	0	0	0	0
Speelgoed	0	0	0	0	0	0
Medische hulpmiddelen (rollator, verstelbaar bed)	0	0	0	0	0	0

2. Wat doet u of verwacht u te doen met de volgende producten als u ze afdankt omdat u ze niet meer nodig heeft, maar die nog wel werken/heel zijn?

	Geven aan kringloop/ goed doel	Verkopen	Weggeven aan iemand	Weggooi-en: geschei-den/ grofvuil	Weggooi-en: bij restafval	Heb ik niet/ Anders
Grote huishoudelijke apparaten (wasmachine, koelkast, etc)	0	0	0	0	0	0
Keukenapparaten (koffiezetapparaat, mixer, keukenmachine, etc)	0	0	0	0	0	0

(Tuin)gereedschap (boormachine, grasmaaier, snoeischaar, etc)	0	0	0	0	0	0
Elektronica (computer, televisie, etc)	0	0	0	0	0	0
Meubels en huisraad	0	0	0	0	0	0
Kleding en textiel	0	0	0	0	0	0
Fiets en –accessoires	0	0	0	0	0	0
Speelgoed	0	0	0	0	0	0
Medische hulpmiddelen (rollator, verstelbaar bed, etc)	0	0	0	0	0	0

3. Hoe vaak repareert u de volgende producten (zelf of door iemand anders) als ze kapot zijn?

	(Vrijwel) altijd	Meestal wel	Meestal niet	(Vrij wel) nooit	Heb ik niet/ ander s
Grote huishoudelijke apparaten (wasmachine, koelkast, etc)	0	0	0	0	0
Keukenapparaten (koffiezetapparaat, mixer, keukenmachine, etc)	0	0	0	0	0
(Tuin)gereedschap (boormachine, grasmaaier, snoeischaar, etc)	0	0	0	0	0
Elektronica (computer, televisie, etc)	0	0	0	0	0
Meubels en huisraad	0	0	0	0	0
Kleding en textiel	0	0	0	0	0
Fiets en –accessoires	0	0	0	0	0
Speelgoed	0	0	0	0	0
Medische hulpmiddelen (rollator, verstelbaar bed, etc)	0	0	0	0	0

4. Wat zijn voor u de belangrijkste redenen om bepaalde producten tweedehands te kopen, te lenen of te laten repareren? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Het is beter voor het milieu
- Het is goedkoper/financiële redenen
- De kwaliteit van nieuwe spullen is slechter
- Dan kan ik voor hetzelfde bedrag een product van betere kwaliteit te kopen
- Het creëert sociale werkgelegenheid
- Het is leuker/geeft me voldoening
- Andere reden, namelijk

5. **Wat zijn voor u redenen om geen tweedehands producten te kopen/gebruiken? Kruis alle antwoorden aan die voor u van toepassing zijn.**
- Er zijn geen mogelijkheden in de buurt
 - De kwaliteit is niet goed genoeg
 - Het is niet hygiënisch
 - Er zit geen garantie op 2^e hands spullen
 - Het gaat minder lang mee
 - Het kan niet thuisbezorgd worden
 - Ik vertrouw tweedehands spullen/aanbieders niet (je weet nooit wat er met de producten gebeurd is)
 - Anders nl:
 - Er zijn voor mij geen redenen om geen tweedehands producten te kopen/gebruiken
6. **Wanneer zou u meer tweedehands producten gebruiken? Kruis alle antwoorden aan die voor u van toepassing zijn .**
- Als ik makkelijk kan vinden waar ik iets tweedehands kan kopen/krijgen (bijv. met een app)
 - Als het dichterbij te koop is
 - Als het aanbod beter is
 - Als ik weet dat het schoon is
 - Als ik er garantie op krijg
 - Anders nl:
 - Nooit, ik koop geen tweedehands producten
7. **Wat zijn voor u redenen om producten niet te (laten) repareren? Kruis alle antwoorden aan die voor u van toepassing zijn.**
- Er zijn geen mogelijkheden in de buurt
 - Het is te duur
 - Er zit geen garantie op gerepareerde spullen
 - Het is goedkoper om het nieuw te kopen
 - Ik denk er niet aan
 - Onzekerheid over de kwaliteit van de reparatie
 - Ik kan het niet zelf en moet het iemand anders laten doen
 - Brengen en halen van het product van/naar reparateur
 - Anders nl: ...
 - Er zijn voor mij geen redenen om niet te (laten) repareren
8. **Wanneer zou u meer producten (laten) repareren? Kruis alle antwoorden aan die voor u van toepassing zijn.**
- Als ik makkelijk kan vinden waar ik dingen kan laten repareren (bijv. met een app)
 - Als het dichterbij zou kunnen
 - Als het goedkoper is
 - Als ik (langere) garantie zou krijgen
 - Als het thuis opgehaald/bezorgd zou worden
 - Ik zou meer zelf repareren als ik daarbij geholpen zou worden
 - Ik zou meer zelf repareren als handleidingen en/of speciaal gereedschap beschikbaar waren
 - Anders nl:

9. Wat zijn voor u redenen om producten/spullen niet te lenen/uit te lenen? Kruis alle antwoorden aan die voor u van toepassing zijn.

- Er zijn geen mogelijkheden om te lenen in de buurt
- Ik weet niet waar ik kan lenen
- Ik ben bang dat ik de geleende spullen stuk maak en moet betalen
- Ik vind het niet prettig om van een ander 'afhankelijk' te zijn (ik heb het product liever zelf in mijn bezit)
- Ik weet niet goed hoe ik spullen meer te leen kan aanbieden
- Ik ben bang dat ik na het uitlenen mijn spullen kapot terug krijg
- Ik denk er niet aan om spullen uit te lenen
- Anders nl: ...
- Er zijn voor mij geen redenen om niet te lenen
- Er zijn voor mij geen redenen om niet uit te lenen

10. Wanneer zou u meer producten lenen/uitlenen? Kruis alle antwoorden aan die voor u van toepassing zijn.

- Als ik zou weten waar ik dingen kan lenen/te leen kan aanbieden (bijv. met een app)
- Als ik in de buurt iets kan lenen
- Als het niet erg is als het stuk gaat
- Ik zou meer uitlenen als ik garantie krijg op mijn spullen
- Ik zou meer uitlenen als het aan bekenden is, bijv. in de buurt
- Als geleende producten kunnen worden bezorgd en opgehaald
- Anders nl:

11. In hoeverre bent u bereid de volgende producten uit te lenen?

	Leen ik al uit	Bereid uit te lenen	Leen ik liever niet uit	Heb ik niet
Keukenapparaten (pizzaoven, keukenmachine, gourmetstel, etc)	☐	☐	☐	☐
(Tuin)gereedschap (boormachine, grasmaaier, snoeischaar, etc)	☐	☐	☐	☐
Kleding en textiel	☐	☐	☐	☐
Auto	☐	☐	☐	☐
Boeken/cd's/dvd's	☐	☐	☐	☐
Hobby- en vrijetijdsartikelen	☐	☐	☐	☐
Fiets en -accessoires	☐	☐	☐	☐
Speelgoed	☐	☐	☐	☐
Baby- en kinderspullen	☐	☐	☐	☐
Medische hulpmiddelen (rollator, verstelbaar bed, etc)	☐	☐	☐	☐

12. In hoeverre bent u bereid de volgende producten te lenen ipv te kopen?

	Leen ik al	Bereid te lenen	Leen ik liever niet	Heb ik niet nodig
Keukenapparaten (pizzaoven, keukenmachine, gourmetstel, etc)	0	0	0	0
(Tuin)gereedschap (boormachine, grasmaaier, snoeischaar, etc)	0	0	0	0
Kleding en textiel	0	0	0	0
Auto	0	0	0	0
Boeken/cd's/dvd's	0	0	0	0
Hobby- en vrijetijdsartikelen	0	0	0	0
Fiets en -accessoires	0	0	0	0
Speelgoed	0	0	0	0
Baby- en kinderspullen	0	0	0	0
Medische hulpmiddelen (rollator, verstelbaar bed, etc)	0	0	0	0

Algemene vragen

Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw
- Nvt

Wat is uw leeftijdscategorie?

- < 20 jaar
- 20-29 jaar
- 30-39 jaar
- 40-49 jaar
- 50-59 jaar
- 60-69 jaar
- > 70 jaar

Wat zijn de cijfers van uw postcode?

Wat is de samenstelling van uw huishouden?

- Alleenstaand
- Samenwonend/gehuwd zonder thuiswonende kind(eren)
- Samenwonend/gehuwd met thuiswonende kind(eren)
- Eenoudergezin
- Studentenhuis
- Anders, namelijk.....

Uit hoeveel personen bestaat uw huishouden (uzelf meegerekend)?

- 1 persoon
- 2 personen
- 3 personen
- 4 personen
- 5 personen
- 6 of meer personen

Wat is uw hoogst genoten opleiding?

- Geen opleiding afgerond
- Lager onderwijs/basisonderwijs
- Speciaal onderwijs/praktijkonderwijs
- Speciaal beroepsonderwijs (lbo, lts, huishoudschool, ambachtsschool)
- Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo)
- Middelbaar algemeen en voortgezet onderwijs (mavo, mulo)
- Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)
- Hoger algemeen en voortgezet onderwijs (havo, vwo)
- Hoger beroepsonderwijs (hbo)
- Wetenschappelijk onderwijs (universiteit)

Welk antwoord past het beste bij uw situatie?

- Ik heb geen eigen inkomen (bijv. omdat iemand anders in het gezin kostwinner is)
- Ik ben student/ga naar school
- Ik heb betaald werk bij een werkgever
- Ik heb een eigen bedrijf zonder personeel
- Ik heb een eigen bedrijf met personeel
- Ik heb een uitkering voor arbeidsongeschiktheid
- Ik heb een werkloosheidsuitkering
- Ik heb een bijstandsuitkering
- Ik ben met (vervroegd) pensioen
- Anders namelijk

Bijlage 8: Uitnodiging co-creatiesessie

Onderwerp: Vervolgbijeenkomst delen, reparatie en hergebruik: dinsdag 10 mei

Beste genodigde,

Graag nodigen Natuur & Milieu en de gemeente u uit voor een bijeenkomst over delen, hergebruik en reparatie waarin we kansrijke maatregelen selecteren en uitwerken. Er zijn nog veel kansen en mogelijkheden om producten vaker/langer te gebruiken en te zorgen dat minder producten bij het restafval belanden. Dat bleek tijdens de eerste bijeenkomst over het onderwerp.

In deze bijeenkomst verkenden onder andere een Repair Café, Stichting Kringloop en een weggeefwinkel belemmeringen en mogelijkheden voor meer delen, hergebruik en reparatie. Wij zouden graag ook uw ideeën mee willen nemen in het traject. We hopen daarom dat u deel wilt nemen aan de tweede bijeenkomst.

Tijdens deze tweede bijeenkomst willen we de beste ideeën verder uitwerken om te komen tot succesvolle maatregelen en activiteiten. De gemeente neemt de geselecteerde maatregelen op in het gemeentelijke grondstoffenplan. Hierdoor wordt delen, repareren en hergebruiken nog makkelijker en leuker, en kunnen we lokale organisaties en initiatieven versterken.

De bijeenkomst vindt plaats op **dinsdag 10 mei van 16.00 tot 20.00**, in wijkcentrum xxx te yyy. Wij zorgen voor soep met een broodje, en een borrel na afloop.

Denkt u mee? Laat weten of u deelneemt door een e-mail te sturen naar 123@xyz.nl.

We zien u graag op 10 mei!

Met vriendelijke groet,

Bijlage 9: Format uitwerken maatregelen co-creatiesessie

TITEL MAATREGEL:

WAT

Hier wordt opgeschreven wat er bereikt moet worden met de maatregel. Dit vormt het kader en doel van de maatregel.

WAT IS NODIG

Hier wordt ingevuld wat en wie er nodig zijn om deze maatregel tot een succes maken: organisaties, ruimtes, middelen, communicatie, etc.

- ..
- ..
- ..

WIE IS NODIG

- ..
- ..
- ..

MOET NOG UITGEZOCHT:

Punten die tijdens deze sessie naar boven komen die niet duidelijk zijn, worden hier genoteerd. Hier kunnen onderwerpen worden 'geparkeerd' zodat de discussie in gang blijft.

PRODUCT BLIJFT PRODUCT

RESULTATEN BURGERPANEL EN
STRAATENQUETE TILBURG

INLEIDING

- Burgerpanel
- Enquêteren op straat
- Achterban N&M

- Vragen:
 - Hoe worden producten aangeschaft en afgedankt?
 - Welke spullen worden gerepareerd?
 - Welke spullen worden (uit)geleend?
 - Wat zijn belemmeringen voor tweedehands, reparatie en (uit)lenen?

RESULTATEN

Burgerpanel:

- 444 respondenten
- 60% vrouw, 60% is 50+, 55% hoogopgeleid

Enquête op straat:

- 160 respondenten
- 65% vrouw, 55% is 50+, 40% hoogopgeleid
- Korte versie van enquête - alleen motivatie en belemmeringen

Enquête N&M:

- >1600 respondenten
- 65% is 50+, 65% hoogopgeleid

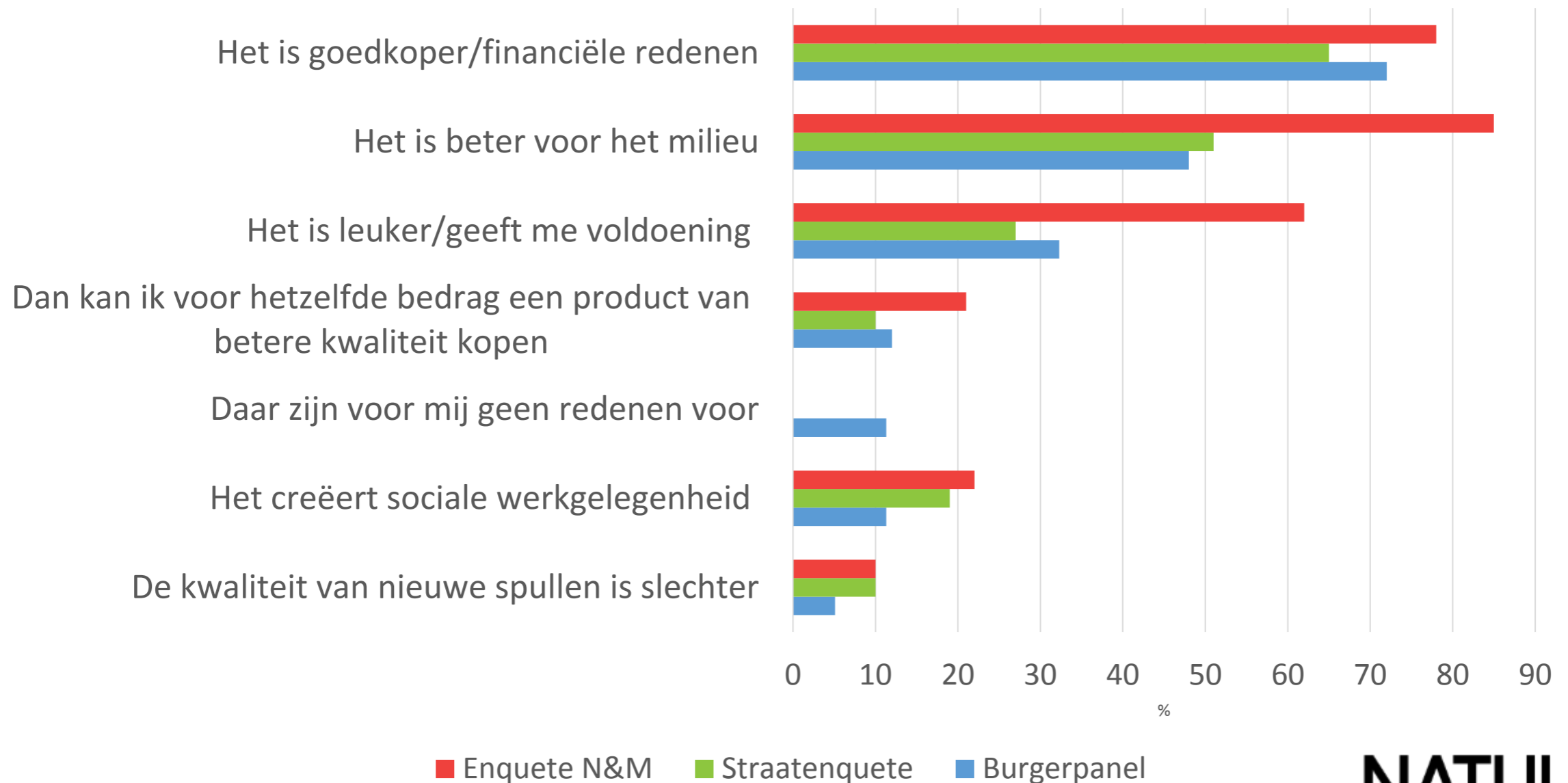
MOTIVATIE, AANSCHAF EN AFDANKEN

NATUUR
& MILIEU

MOTIVATIES

Belangrijkste redenen voor tweedehands, reparatie of (uit)lenen:

AANSCHAFWIJZE

Meest nieuw gekocht:

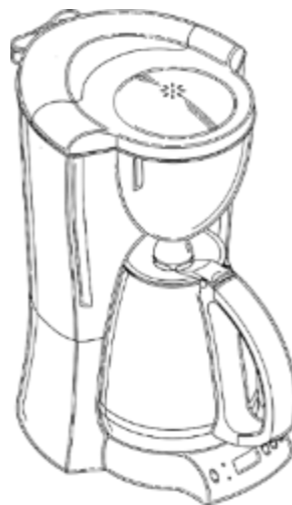
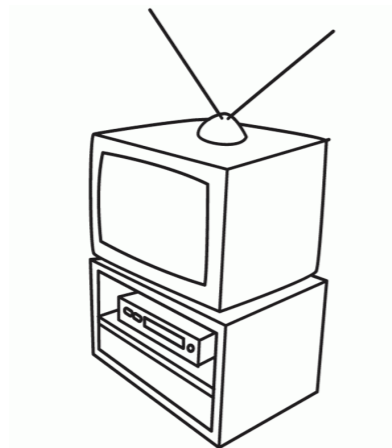
- Elektronica
- Grote huishoudelijke apparaten
- Kleding & Textiel
- Keukenapparaten

90% koopt nieuw!

Meest tweedehands gekocht:

- Fiets en fietsaccessoires
- Speelgoed
- Meubels en huisraad

Tweedehands in 15-25% van de gevallen

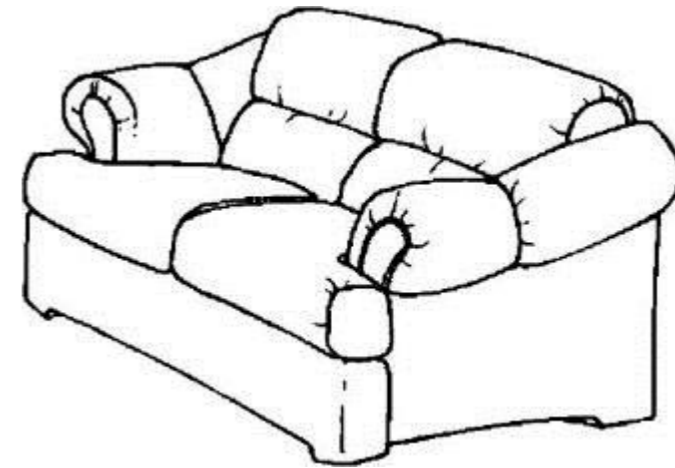
**NATUUR
& MILIEU**

AFDANKEN VAN PRODUCTEN: HERGEBRUIK

Meest aangeboden voor hergebruik:

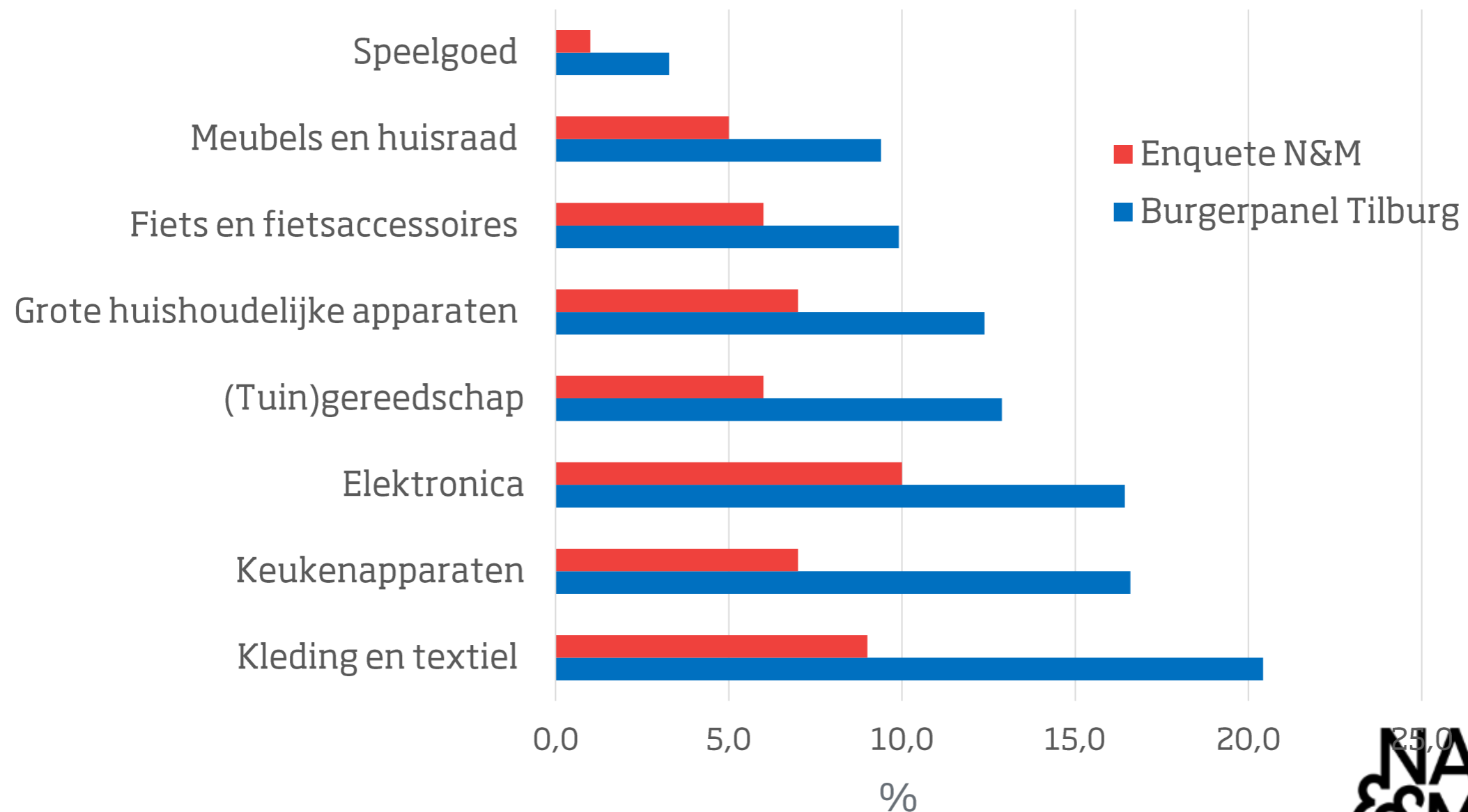
- Meubels en huisraad
- Grote huishoudelijke apparaten
- Fietsen en fietsaccessoires

80% of meer verkoopt of geeft weg

**NATUUR
& MILIEU**

AFDANKEN VAN PRODUCTEN: WEGGOOIEN

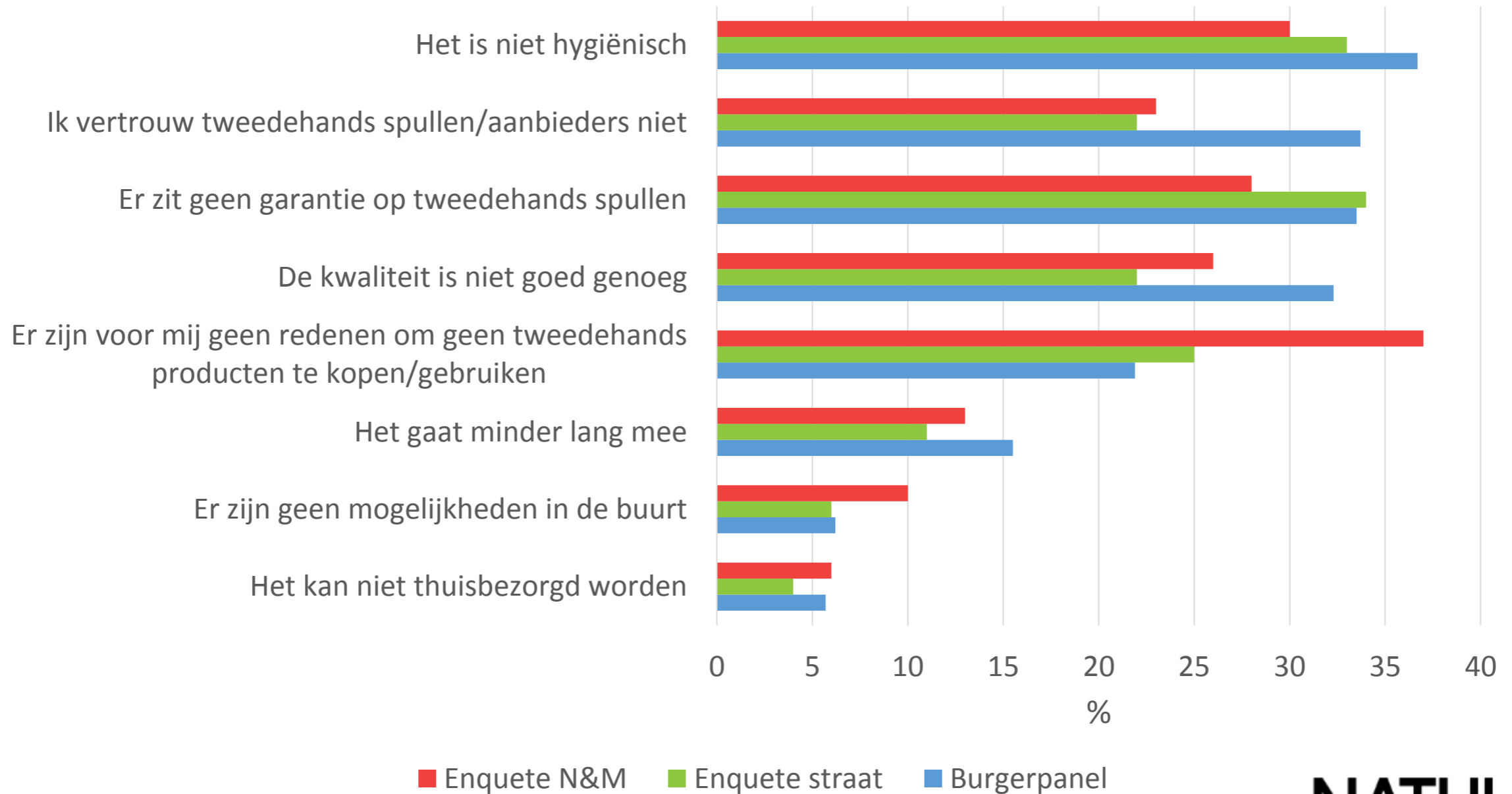

A man with grey hair, wearing a blue and white plaid shirt, is working on a wooden chair in a workshop. He is using a tool to work on the backrest, which is covered in a brown fabric. The workshop is filled with various tools and materials. A window is visible in the background, and a red bag is on the table in the foreground.

TWEEDEHANDS

**NATUUR
& MILIEU**

TWEEDEHANDS: BELEMMERINGEN

TWEEDEHANDS: OPHEFFEN BELEMMERINGEN

Wanneer zouden meer tweedehands producten gekocht worden?

- Garantie
- Beter aanbod
- Schoon
- Dichtbij
- Makkelijk vindbaar

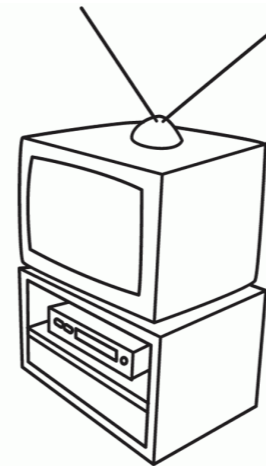
REPARATIE

**NATUUR
& MILIEU**

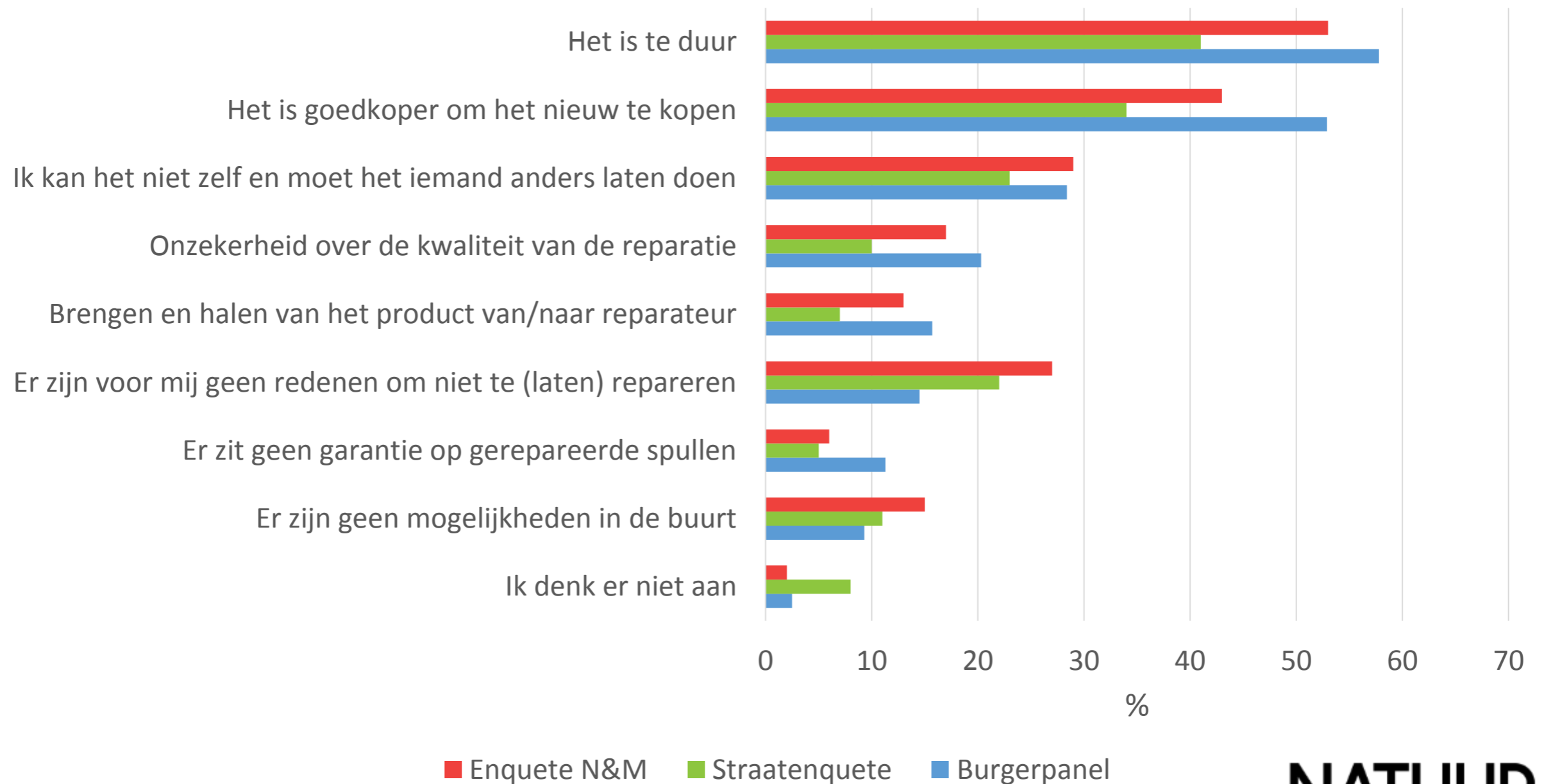
REPARATIE VAN PRODUCTEN

Meest gerepareerde producten: Minst gerepareerde producten:

- Fietsen en accessoires (80%)
 - Grote huishoudelijke apparaten (65%)
 - Elektronica (50%)
- Kleding en textiel (30%)
 - Keukenapparaten (25%)
 - Meubels en huisraad (25%)

REPARATIE: BELEMMERINGEN

REPARATIE: OPLOSSEN VAN BELEMMERINGEN

Wanneer zou meer gerepareerd worden?

- Als het goedkoper is
- Als er (langere) garantie zou zijn
- Als makkelijk vindbaar is waar gerepareerd kan worden
- Als er hulp is bij reparatie

LENEN EN DELEN

**NATUUR
& MILIEU**

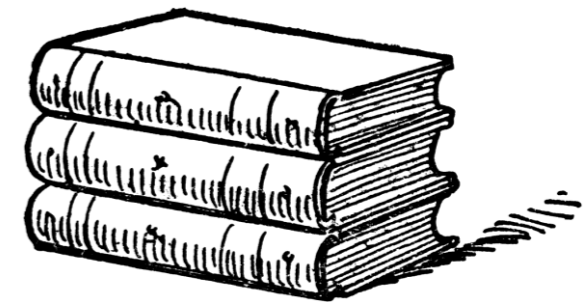
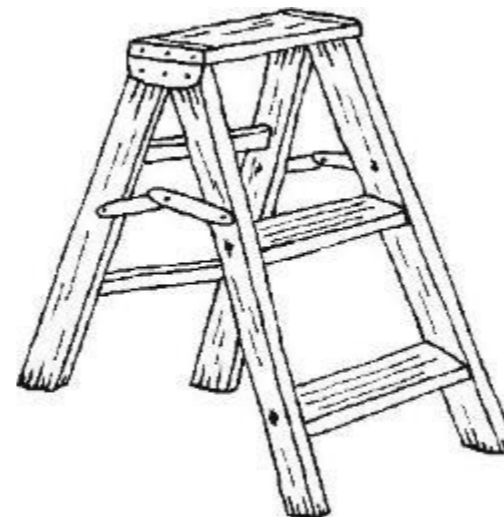
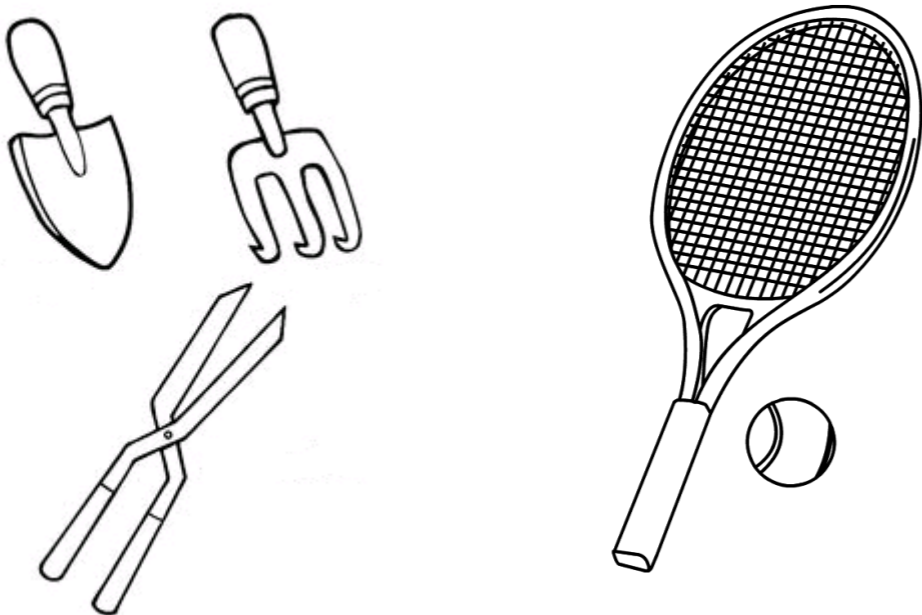
WELKE PRODUCTEN (UIT)LENEN?

Meest bereid (uit) te lenen:

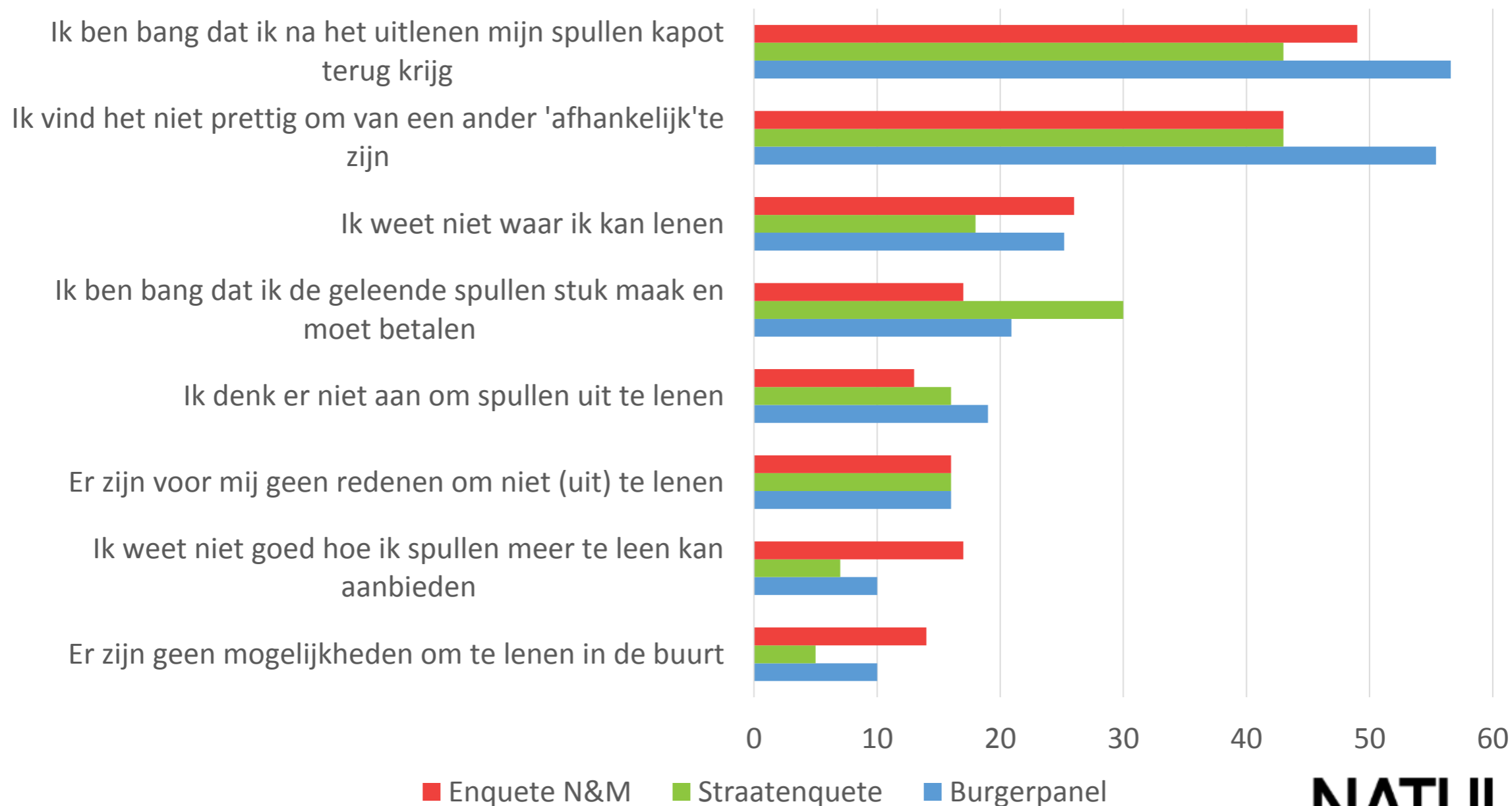
- Ladder/trap (75%)
- Boeken, cd's, dvd's (75%)
- (tuin)gereedschap (65%)
- Hobby- en vrijetijdsartikelen (60%)

Minst bereid (uit) te lenen:

- Kleding en textiel (87%)
- Auto (60%)
- Keukenapparaten (55%)

(UIT)LENEN: BELEMMERINGEN

(UIT)LENEN: OPHEFFEN BELEMMERINGEN

Wanneer zou meer (uit)geleend worden?

- Aan bekenden
- Geen redenen
- Met garantie
- In de buurt
- Als bekend is waar ik kan lenen

BEDANKT

NATUUR
& MILIEU

PRODUCT BLIJFT PRODUCT

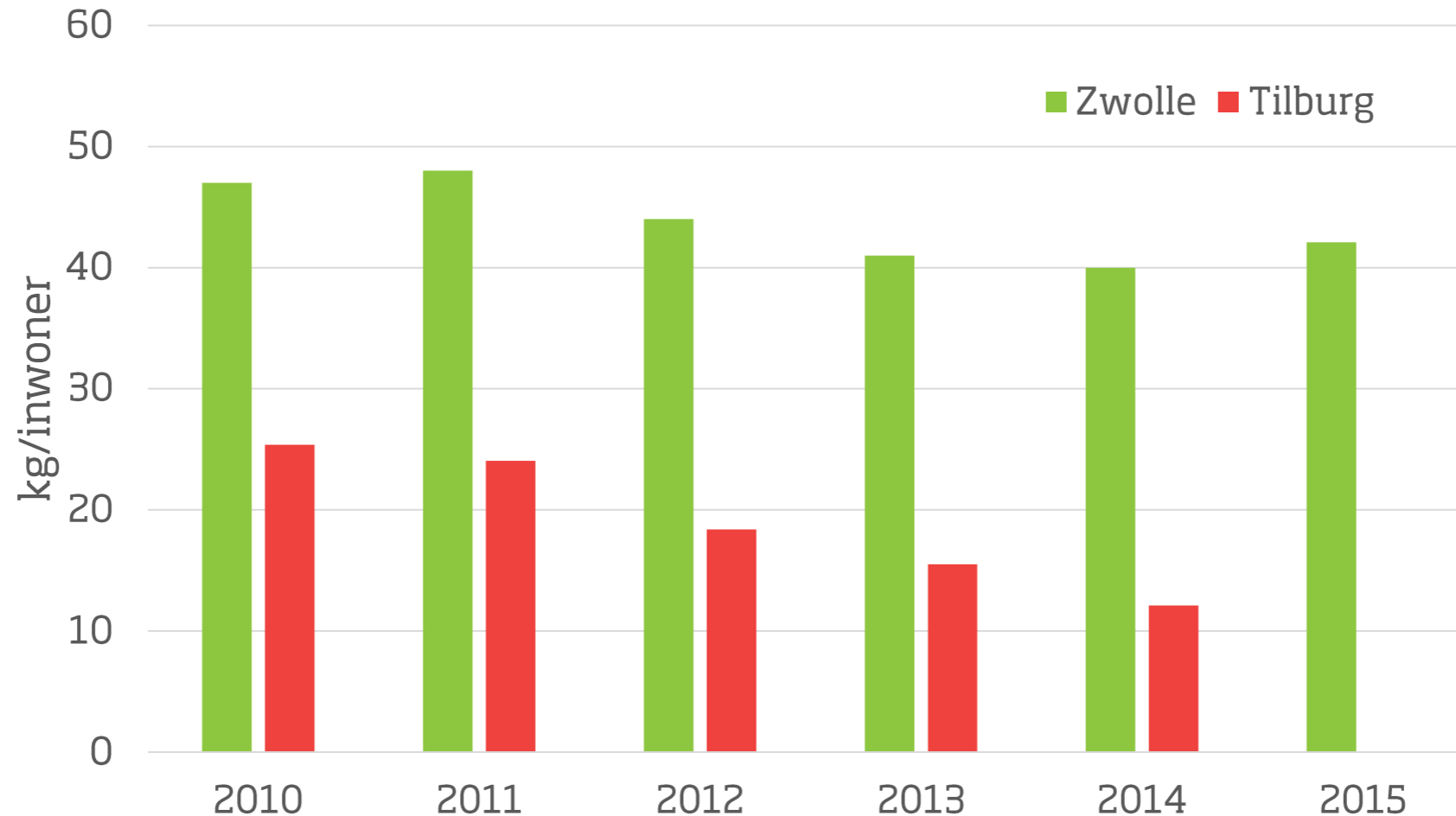
ANALYSE VAN STROMEN

INHOUD

- Stromen in Tilburg en Zwolle
 - Grof huishoudelijk restafval
 - Elektr(on)ische apparaten

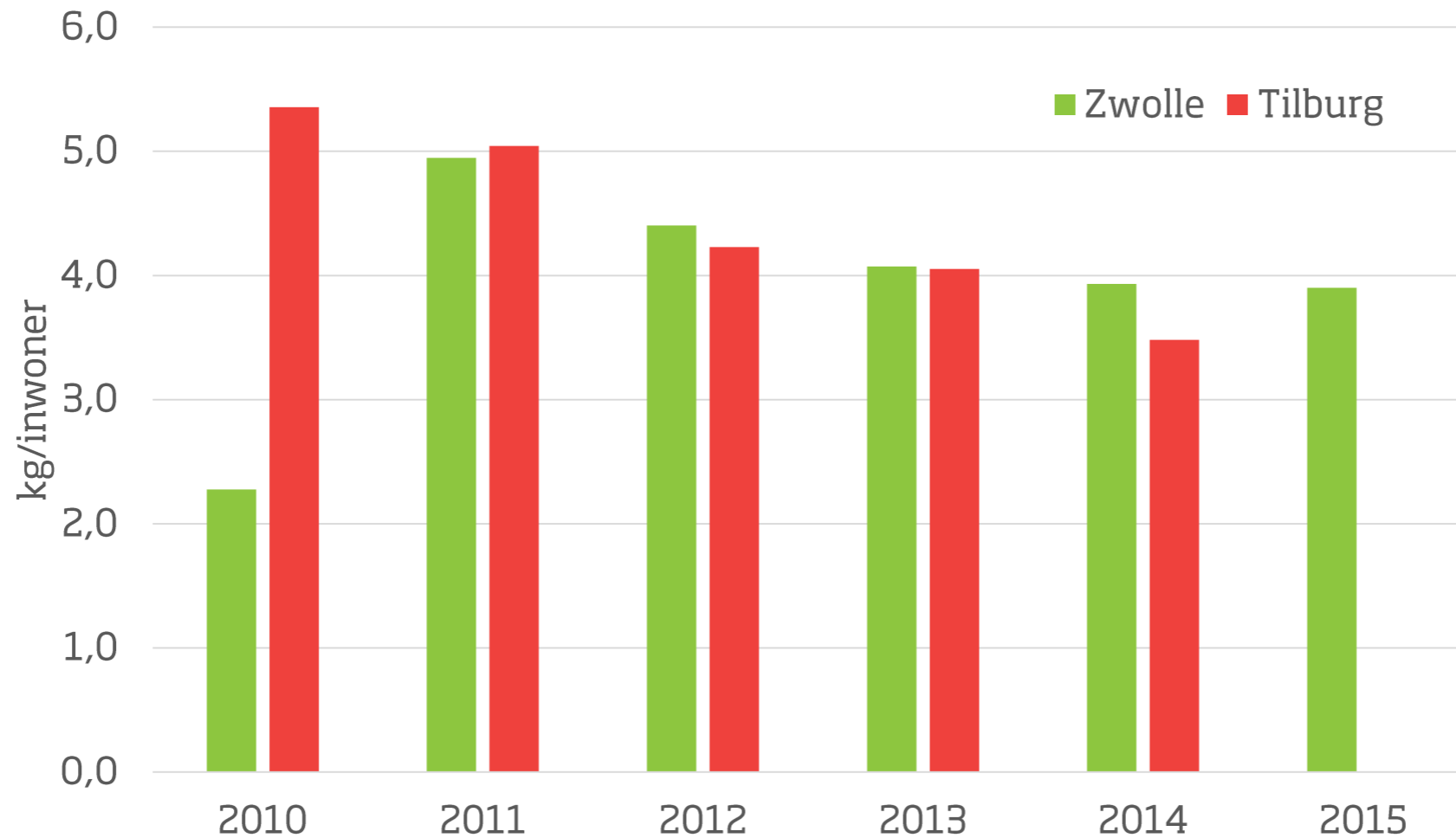
GROF HUISHOUDELIJK RESTAFVAL

Daling in Tilburg komt door:

- Nieuwe container voor restafval en gft met chip
- Beter handhaving
- Verhoogde plasticinzameling

ELEKTR(ON)ISCHE APPARATEN

Stijging in Zwolle komt door betere registratie (huishoudelijk)

BEDANKT

NATUUR
& MILIEU

BIJLAGE 11

PROGRAMMA CO-CREATIESESSIE

PROGRAMMA

- Inleiding en kennismaking
- Resultaten materiaalstromen en enquêtes
- Lijst ideeën en maatregelen aanvullen en prioriteren
- Uiteen in groepen om kansrijke maatregelen uit te werken, daarna plenair terugkoppelen
- Pauze/soep
- Tweede ronde discussiëren in groepen
- Afsluiting/borrel